

Vergi Uzmanlarının Perspektifinden Vergi Okuryazarlığının Geliştirilmesi: Nitel Bir Araştırma*

Mehmet ÖKSÜZ¹
İbrahim Ali Cem DOĞAN²

Öz

Bireylerin ekonomik ve toplumsal yaşamda daha aktif bir rol üstlenmelerine olanak tanıyan vergi okuryazarlığı, vergi sistemine ilişkin bilgi, beceri ve anlayış düzeylerini içeren çok boyutlu bir yetkinliktir. Bu kavram, bireylerin vergiyle ilgili metinleri okuma ve anlama becerilerinin yanı sıra, bu bilgiyi pratikte uygulayarak vergi sorumluluklarını etkin bir şekilde yerine getirme yetkinliğini de içermektedir. Çalışmanın amacı, üniversite öğrencilerinin vergi okuryazarlığı düzeylerini artırmak için vergi uzmanlarının bakış açısı doğrultusunda öneriler geliştirmektir. Çalışmada nitel yöntem olarak mülakat tekniği kullanılmış ve vergi okuryazarlığı konusunda uzman olan Çanakkale'deki çeşitli kurumlarda görevli katılımcılardan veriler toplanmıştır. Elde edilen veriler, özetleyici içerik analiziyle değerlendirilmiştir. Çalışma, üniversite öğrencilerinin vergi okuryazarlığı konusundaki bilgi eksikliklerini, öğrencilerin vergi okuryazarlığı konusuna ilgisizliğini ve vergi sisteminin karmaşıklığının bilgi eksikliklerini derinleştirdiğini ortaya koymuştur. Vergi okuryazarlığı derslerinin müfredatta yer alması gereği ile vergi haftasının etkisinin artırılmasının önemi tartışılmış, sosyal medya ile internetin vergi okuryazarlığını geliştirmede kritik olduğu ancak bilgi kirliliği riskine dikkat edilmesi gerektiği vurgulanmıştır.

Anahtar Sözcükler: Vergi Okuryazarlığı, Vergi Uzmanları, Vergi Sisteminin Karmaşıklığı, Vergi Haftası, Nitel Araştırma.

JEL Kodları: H21, H29, K34.

Improving Tax Literacy from the Perspective of Tax Experts: A Qualitative Research

Abstract

Tax literacy, which allows individuals to take a more active role in economic and social life, is a multidimensional competence that includes knowledge, skills, and understanding of the tax system. This concept consists of the skills of individuals to read and understand tax-related texts and fulfill their obligations, as well as the competence to effectively meet their tax responsibilities by applying this knowledge in practice. The aim of the study is to develop suggestions from the perspective of tax experts to increase the tax literacy levels of university students. In the study, the interview technique was used as a qualitative method, and data were collected from participants working in various institutions in Çanakkale who are experts in tax literacy. The obtained data were evaluated with summative content analysis. The study revealed that university students' lack of knowledge of tax literacy, their disinterest in tax literacy, and the tax system's complexity deepen these deficiencies. The need to include tax literacy courses in the curriculum and the importance of increasing the impact of tax week were discussed, and it was emphasized that social media and the internet are critical in improving tax literacy, but attention should be paid to the risk of information pollution.

Keywords: Tax Literacy, Tax Experts, The Complexity of the Tax System, Tax Week, Qualitative Research.

JEL Codes: H21, H29, K34.

* Bu çalışma Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu (TÜBİTAK) tarafından 2209-A Programı kapsamına desteklenmiştir. Projeye verdiği destekten ötürü TÜBİTAK'a teşekkürlerimizi sunarız.

¹ Sorumlu Yazar (Corresponding Author): Mehmet ÖKSÜZ, Dr. Öğr. Üyesi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Ayvack Meslek Yüksekokulu, Finans-Bankacılık ve Sigortacılık Bölümü, Çanakkale/Türkiye, moksuz@comu.edu.tr; ORCID ID: 0000-0002-3298-0280.

² İbrahim Ali Cem DOĞAN, Öğrenci, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Ayvack Meslek Yüksekokulu, Yönetim ve Organizasyon Bölümü, Çanakkale/Türkiye, cemdoganas@gmail.com, ORCID ID: 0009-0004-6214-017X.

APA 6 Stili Kaynak Gösterimi: (To Cite This Article)

Öksüz, M., Doğan, İ. A. C. (2025). Vergi uzmanlarının perspektifinden vergi okuryazarlığının geliştirilmesi: Nitel bir araştırma. *Muhasebe ve Vergi Uygulamaları Dergisi*, 18(1), 171-193. doi: <https://doi.org/10.29067/muvu.1578297>

EXTENDED SUMMARY

Introduction

This study examines the perspectives of tax experts on developing tax literacy among university students. Tax literacy is defined as a multidimensional competence that includes individuals knowing the tax system, understanding their tax liabilities, and effectively applying these in practice. Tax literacy is critical in enabling individuals to take on a more active role in economic and social life. However, it is stated that the level of tax literacy in Turkey is low, and the tax system's complexity makes it difficult for individuals to acquire tax-related knowledge and skills. This situation is especially evident in the young population, namely university students. The study aims to offer suggestions for improving university students' tax literacy based on tax experts' opinions.

Literature on Research

Tax literacy is a phenomenon that facilitates individuals' understanding and compliance with their tax liabilities. In the literature, this concept is defined as the set of knowledge and skills required for individuals to be informed about tax laws and regulations, make sense of this information, and fulfill their tax liabilities. Tax literacy includes individuals' abilities to fill out tax returns, calculate taxable income, and meet their tax liabilities. These competencies enable individuals to know their tax responsibilities and rights and establish a more practical relationship between the state and the taxpayer. The literature shows that the tax literacy levels of the young population in Turkey, especially university students, are low. This indicates that awareness-raising practices and educational policies are needed in this area.

Method of The Research

The study used the interview technique as a qualitative research method. Data obtained through interviews with various tax experts working in Çanakkale province were evaluated through content analysis. Within the scope of the study, in-depth interviews with tax experts were conducted to address the current tax literacy levels of university students, the reasons for this low level, and solution suggestions for increasing tax literacy. The sample group, consisting of experts with different professional backgrounds, such as tax office directors, faculty members of the finance department, and certified public accountants, was provided with a broader perspective to present their experience and knowledge on tax literacy and the tax system. The participants were selected for this study because they were experts in tax literacy and offered different perspectives. With this sample preference, the aim was to obtain in-depth and qualified data for the study. In addition, practical factors such as accessibility and time constraints limited the study to Çanakkale province. As the spread of fieldwork over a wide area in qualitative research creates difficulties in terms of time and resource management, limiting the process to a specific region allowed for a more effective and efficient execution. Including experts working in Çanakkale province in this study was evaluated as a conscious choice by the researcher considering the limitations of resources. In this way, the data collection process was completed in line with the planned schedule, and in-depth information was obtained that was in line with the scope of the research. All interviews were conducted with voluntary participation and explicit consent of the participants. In this context, the data obtained from the interviews with the participants provide a comprehensive analysis of the status of tax literacy, its problems, and solution suggestions.

Unlike previous studies addressing tax literacy in Turkish literature, this study examines the subject from the perspective of tax experts and offers an original perspective focusing on practical applications. The views and suggestions of tax experts to improve tax literacy are addressed in a limited number of studies in the literature and constitute one of the original aspects of this research. In addition, the qualitative analysis method used in the study comprehensively evaluates the status of tax literacy, its main problems, and suggestions for solutions through in-depth interviews with experts. The data obtained through content analysis reveals the gaps between expert suggestions

and the findings in the literature and provides a holistic framework for increasing the tax literacy of university students.

A total of 10 tax experts interviewed in this study are professionals working in different institutions and positions in Çanakkale province. Five participants are the district's tax office managers and fiscal directors working in the Çanakkale. The other 3 participants work as academicians in the Department of Finance of the Biga Faculty of Economics and Administrative Sciences at Çanakkale Onsekiz Mart University. The remaining 2 participants are board members of the Çanakkale Chamber of Certified Public Accountants and have an important position in terms of professional representation. When the demographic characteristics of the participants are examined, it is seen that nine of them are male and one is female. The age distribution varies between 35 and 56, and the participants' professional experience ranges between 8 and 35 years. This diversity allows the interviewed experts to convey their knowledge and expertise in the field from a broader perspective.

Findings of The Research

According to the study findings, university students' tax literacy levels are generally low. Tax experts attribute this situation to reasons such as the complexity of the tax system and the lack of tax-related education for students. The large number of tax types in the tax legislation and comprehensive and detailed regulations make it difficult for individuals to understand tax-related information; this situation prevents students from developing tax awareness. Tax experts have considered the complex structure of the tax system as an obstacle for students and citizens who do not have enough information about taxes. It is thought that simplifying the tax legislation will enable students and the general public to understand tax-related details more easily.

Another finding regarding increasing tax literacy is that adding tax literacy courses to the universities' curriculums may be beneficial. Most tax experts state that offering tax literacy courses, even as electives, can increase students' tax awareness. These courses not only increase tax knowledge but also contribute to the development of a positive attitude towards taxes. Some experts argue that offering tax literacy courses within the scope of compulsory courses, such as general economics or citizenship education, may be more effective.

The study also reveals that tax week events provide an important opportunity to develop tax awareness. However, current practices are limited in scope, and these events should be expanded to reach wider audiences and appeal to students from different faculties. Tax experts emphasized that digital platforms such as social media and the internet should be used more effectively to increase the impact of events held during tax week.

Finally, social media and the internet play a critical role in increasing tax awareness and literacy. Considering that the young population is particularly active on social media platforms, it is thought that preparing short videos, visuals, and informative content to increase tax awareness and sharing it on these platforms will be effective. It has been suggested that institutions such as the Ministry of Treasury and Finance should take a more active role in preparing and sharing such content to increase tax literacy.

Conclusion

The findings obtained in this study show that the tax literacy levels of university students are low, and this situation is due to the complexity of the tax system, lack of tax-related education, and inadequacy of activities aimed at increasing tax literacy. The opinions of tax experts offer various suggestions for improving tax literacy. Adding tax literacy courses to the curriculum has been evaluated as important in developing tax awareness among university students. It is recommended that elective or compulsory courses be offered to increase the tax literacy levels of students, especially in departments other than economics and administrative sciences. These courses will help students gain basic information about taxes and a positive perspective towards taxes.

Another suggestion for increasing tax awareness is to expand the scope of tax week activities. Tax week offers a vital opportunity to raise awareness about taxes in society. However, statements from tax experts suggest that the activities held during this week should be reorganized to reach a wider audience. Seminars, panels and information sessions to be held on university campuses can also serve the purpose of developing tax awareness among students studying in different departments. It is also recommended that social media and digital platforms be utilized to make tax week activities more effective. Sharing short videos, visuals, and infographics in digital environments to increase tax awareness will effectively develop tax literacy, especially among the young population.

Simplifying the tax system is also considered an important step in increasing tax literacy. The complex structure of tax legislation makes it difficult for individuals to understand tax information and leads to a low level of tax literacy. Tax experts believe that making tax legislation more understandable and straightforward will support efforts to create tax awareness.

The overall evaluation of the study shows that increasing tax literacy will not only make it easier for individuals to fulfill their tax obligations but also contribute to economic development by increasing voluntary tax compliance throughout society. In this context, it is emphasized that creating tax awareness should not be limited to higher education levels but should be provided more systematically within the education system starting in childhood. Adding basic tax information to secondary and high school curricula will enable young individuals to gain information and awareness about taxes at an earlier age.

The study considers the suggestions of tax experts to improve the tax literacy of university students and offers applicable solutions to this issue. Increasing tax literacy awareness will contribute to the fight against the underground economy by increasing tax compliance. According to the views of tax experts, simplifying the tax system, adding tax literacy courses to the education curriculum, and effective use of digital platforms such as social media are critical in increasing tax literacy. The findings of this study will guide new policies and education models on tax literacy and provide an essential reference for future research.

1. GİRİŞ

Vergi okuryazarlığı, bireylerin vergi sistemini anlaması, vergi sorumluluklarını yerine getirme yetkinliğine sahip olması ve ekonomik yaşama bilinçli katılım sağlaması açısından kritik bir öneme sahiptir. Bu araştırmanın odağı, Türkiye’de özellikle üniversite öğrencilerinin vergi okuryazarlığını geliştirmek için vergi uzmanlarının önerilerini incelemektir. Vergi okuryazarlığı literatürde görece yeni bir alan olarak kabul edilmekte olup bu kavramı tanımlama ve ölçme konularında bir standart bulunmamaktadır.

Vergi okuryazarlığı üzerine yapılan araştırmalar, bireylerin vergi konusunda bilgi eksikliği yaşadığını ve vergi yükümlülüklerini anlamada yetersiz kaldığını göstermektedir (Yardımcıoğlu, Akpınar ve Günay, 2014; Sandalcı, 2022; Gerçek, Çetin Gerger, Benk ve Ateş, 2022). Ayrıca, Türkiye’de vergi mevzuatının karmaşıklığı, bireylerin vergi farkındalığını geliştirmesini zorlaştıran önemli bir engel olarak öne çıkmaktadır (Bozdoğan ve Kurt, 2019; Zeren, 2019). Ek olarak, üniversite düzeyinde vergi okuryazarlığı derslerinin müfredata dahil edilmesinin önemini vurgulamakta (Bhushan ve Medury, 2013) ve vergi haftası etkinlikleri ile sosyal medya gibi platformların farkındalığı artırmada etkili araçlar olabileceğine işaret etmektedir (Sagbaş ve Kaya, 2020; Öksüz, 2022).

Bu çalışmanın amacı, vergi uzmanlarının görüşlerine dayanarak üniversite öğrencilerinin vergi okuryazarlığını artırmak için öneriler geliştirmektir. Çalışmada, Çanakkale ilinde çeşitli kurumlarda görev yapan vergi uzmanlarıyla mülakatlar gerçekleştirilmiştir. Bu uzmanlar, vergi sistemi ile vergi okuryazarlığı konularında derin bilgiye sahip olmaları ve öğrencilerin vergi okuryazarlığına yönelik çeşitli çözüm önerileri sunabilecek konumda olmaları nedeniyle seçilmiştir. Örneklem büyüklüğü doyum noktasına ulaşılması esasına göre belirlenmiş olup katılımcılar arasında vergi dairesi müdürleri, maliye alanında uzman öğretim üyeleri ve serbest muhasebeci mali müşavirler odası yetkilileri bulunmaktadır. Bu çalışma ayrıca vergi okuryazarlığını vergi uzmanlarının bakış açısından ele alarak literatüre özgün bir katkı sunmaktadır. Nitel analiz yöntemiyle uzmanlarla yapılan derinlemesine mülakatlardan elde edilen veriler, vergi okuryazarlığının mevcut durumunu, bu alandaki sorunları ve çözüm önerilerini kapsamlı bir şekilde ortaya koymaktadır. Bu bağlamda çalışma, üniversite öğrencilerinin vergi okuryazarlığını artırmaya yönelik bütüncül bir perspektif sağlamaktadır.

Çalışmada öncelikle vergi okuryazarlığı kavramı ve literatürdeki yaklaşımlar tartışılmış; kullanılan nitel araştırma yöntemi, örneklem seçimi ve veri toplama süreci detaylandırılmıştır. Sonraki bölümde bulgular sunulmuş, üniversite öğrencilerinin vergi okuryazarlığı düzeyini geliştirmeye yönelik uzman görüşleri ile literatürdeki bulgular karşılaştırılmıştır. Son olarak, vergi okuryazarlığını artırma hedefiyle, uygulamaya dönük politika önerileri sunulmuştur.

2. VERGİ OKURYAZARLIĞI KAVRAMI

Okuryazarlık, bireyin hedeflerine ulaşması ve bilgi ile potansiyelini geliştirmesi amacıyla, günlük yaşamda, evde, iş yerinde ve toplumsal çevrede karşılaştığı basılı bilgileri anlama ve kullanma becerisi olarak tanımlanmaktadır (Cvrlje, 2015, 157). Okuryazarlık, toplumda yer almak, bilgi ve potansiyelini geliştirmek için bir hedefe ulaşmak amacıyla yazılı metni anlama, değerlendirme, kullanma ve onunla etkileşim kurma yeteneği olarak da tanımlanır (Intansari ve Supramono, 2022, 455). Bu tanımlar, okuryazarlığın geniş kapsamlı bir yetkinlik seti olduğunu ve bireyin yaşamın çeşitli alanlarında etkin bir şekilde rol alabilmesini sağladığını vurgulamaktadır. Günümüzde okuryazarlık kavramı, bilgi çağının getirdiği yenilikler doğrultusunda, çeşitli yeni terimlerle zenginleştirilmiş ve kapsamı genişletilmiştir (Kurudayıoğlu ve Tüzel, 2010, 284). Bu durum, bireylerin hayatlarının farklı alanlarında ihtiyaç duyduğu bilgi ve becerilerin çeşitlenmesine yol açmakta ve okuryazarlığın geleneksel tanımının ötesine geçilmesini sağlamaktadır. Bu yeni terimlerden biri de vergi okuryazarlığıdır.

Vergi okuryazarlığının genç bir araştırma alanı olması, kavramın tanımıyla ilgili bir fikir birliğinin bulunmaması ve karşılaştırma yapmaya imkân tanıyan yeterli referans noktalarının eksikliği gibi iki önemli zorluğa yol açmaktadır (Pham, Genest-Grégoire, Godbout ve Guay, 2020, 989). Bu sebeple,

vergi okuryazarlığı literatürde çeşitli yaklaşımlar ve perspektifler çerçevesinde farklı tanımlarla ele alınmaktadır. Bu tanımlar, bireylerin vergiyle ilgili bilgi, beceri ve anlayış düzeylerini belirleyerek onların vergi sisteminin işleyişine dair daha derin bir kavrayış geliştirmelerine ve vergi yükümlülüklerini yerine getirmelerine katkıda bulunmaktadır. Bu bağlamda vergi okuryazarlığı, bireylerin vergi sistemine ilişkin bilgi düzeylerini ve bu bilgiyi uygulama becerilerini kapsayan çok boyutlu bir kavram olarak değerlendirilmektedir. Latiff, Noordin, Omar ve Harjito (2005, 2), vergi okuryazarlığını temel okuryazarlık becerilerine dayandırarak vergilendirme konularını okuma, yazma ve anlama yetisi olarak tanımlamaktadır. Tantriangela ve Setyowati (2023, 33) ise bireyin vergiyle ilgili metinleri okuma ve bu metinlerde yer alan bilgileri anlama becerisinin yanı sıra, vergi yükümlülüklerini yerine getirmeye yönelik bilgileri takip etme yeteneği olarak tanımlamaktadır. Bu çerçevede vergi okuryazarlığı, bireylerin vergi konularında temel düzeyde bilgi sahibi olmalarını ve bu bilgiyi anlamlandırabilme kapasitelerini vurgulamaktadır. Bu bakış açısı, vergi sisteminin temel kavramlarına hâkim olmanın ve bu bilgileri günlük yaşamda uygulamanın önemine işaret etmektedir. Kamaluddin ve Madi (2005, 72) ile Madi ve diğerleri (2010, 219) ise vergi okuryazarlığını işlevsel okuryazarlık perspektifinden ele alarak bireylerin vergi beyannamelerini doldurma ve vergi yükümlülüklerini bağımsızca hesaplama yeteneği üzerinde durmaktadırlar. Bu yaklaşıma göre vergi okuryazarlığı, yalnızca vergi bilgisine sahip olmayı değil, aynı zamanda bu bilgiyi pratikte kullanarak bireysel vergi sorumlulukları yerine getirme yetkinliğini de içermektedir. Bu tanım, vergi mükelleflerinin bağımsız karar alabilme ve vergi süreçlerini kendi başlarına yönetebilme kapasitesine vurgu yapmaktadır. Bhushan ve Medury (2013, 76) ise bilişsel ve işlevsel okuryazarlık perspektiflerini bir araya getirerek bireylerin kişisel vergilendirme konularında bilgi sahibi olmaları ve bu bilgiyi etkin bir şekilde kullanabilme becerilerini öne çıkarmışlardır. Bu tanıma göre vergi okuryazarı bireyler, vergi hesaplamalarını yapma ve vergi beyannamelerini doldurma gibi teknik becerilere sahip olmanın yanı sıra, vergiye ilişkin bilgi ve stratejileri uygulamada da yetkindirler. Bu çerçevede, bireylerin vergi okuryazarlığı düzeyi, vergiye dair karmaşık konuları sadeleştirebilme ve gerekli uygulamaları yapabilme yetenekleri üzerinden değerlendirilir. Bakar Türegün, Gerçek, Küçüksüleymanoğlu ve Serbes (2022, 228) ise vergi okuryazarlığını, bireylerin vergi hakkında bilgi sahibi olmaları ve bu bilgiyi pozitif bir vergi algısı oluşturarak yükümlülüklerini yerine getirmeleri şeklinde tanımlamaktadır. Bu tanım, bireylerin sadece vergi bilgisine sahip olmalarının ötesinde, bu bilginin bireylerin vergiye yönelik tutumlarını nasıl şekillendirdiğini de vurgulamaktadır. Böylelikle bireylerin vergiye olumlu bir bakış açısıyla yaklaşmaları, vergiye gönüllü uyum düzeylerinin artmasında önemli bir etken olarak görülmektedir. Wassermann ve Bornman (2018, 5) ile Gerçek, Çetin Gerger, Benk ve Ateş (2022, 217) ise vergi okuryazarlığını daha geniş bir çerçevede ele alarak bilişsel, duyuşsal ve işlevsel boyutlarını bir arada incelemişlerdir. Wassermann ve Bornman'a (2018, 5) göre vergi okuryazarlığı, bireylerin vergi kararlarını etkileyen faktörlerin ve bu kararların vergisel sonuçlarının bilincinde olmalarını, karmaşık vergi meseleleri hakkında nereden yardım alabileceklerini bilmelerini ve bu bilgiyi kullanarak çeşitli işlemlerle ilgili bilinçli seçimler yapma ve kararlar alma becerilerini geliştirmeleri ile özgüven kazanmalarını sağlayan dinamik bir süreçtir. Gerçek, Çetin Gerger, Benk ve Ateş'e (2022, 217) göre ise vergi okuryazarlığı, bireylerin vergiyle ilgili temel kavramları bilmesi, vergi kanunlarını anlayarak yükümlülüklerini yerine getirmesi ve olası vergi risklerini (mükelleflerin vergi uygulamaları sonucu ortaya çıkabilecek mali zararları ve vergisel avantajları kaçırma riskini) değerlendirme becerisine sahip olması anlamına gelmektedir. Bu tanımda vergi okuryazarlığı bireylerin vergiye ilişkin her yönüyle bilinçli davranma kapasitesini ifade etmektedir. Aktarılan bu tanımlar çerçevesinde vergi okuryazarlığı, bireylerin vergi düzenlemelerini anlaması, çeşitli vergi hesaplamalarını yapabilmesi, vergi haklarını ve yükümlülüklerini bilmesi ve vergiye ilişkin potansiyel riskleri fark ederek uygun stratejiler geliştirebilmesi yetkinliği olarak tanımlanabilir.

3. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Bu araştırma, üniversite öğrencilerinin vergi okuryazarlığı düzeylerinin iyileştirilmesi için vergi uzmanlarının perspektifinden öneriler geliştirmeyi amaçlamaktadır. Bu bağlamda, nitel araştırma

yöntemlerinden mülakat tekniği kullanılmıştır. Mülakat, araştırmacının belirli bir konuya ilişkin derinlemesine bilgi elde etmek amacıyla katılımcılarla birebir görüşmeler gerçekleştirdiği bir yöntemdir (Aydın, 2023, 95). Nitel araştırma yöntemleri, katılımcıların deneyimlerini, görüşlerini ve algılarını anlamak için ideal bir araç olarak kabul edilmektedir (Baltacı, 2019, 374).

Bu çalışmada kullanılan mülakat yöntemi, vergi okuryazarlığı konusunda bilgi sahibi olan uzmanların görüşlerini alarak bu alandaki sorunların ve çözüm önerilerinin ortaya konulmasını amaçlamaktadır. Mülakatlar, Çanakkale ilinde görev yapan maliye bölümü öğretim üyeleri, vergi dairesi müdürleri, mal müdürleri ve serbest muhasebeci mali müşavirler odası yetkilileriyle gerçekleştirilmiştir. Katılımcılar, vergi okuryazarlığı konusunda uzman olmaları ve farklı perspektifler sunmaları nedeniyle bu araştırma için seçilmiş olup bu örneklem tercihiyle çalışmada derinlemesine ve nitelikli veriler elde edilmesi hedeflenmiştir. Araştırmanın Çanakkale iliyle sınırlandırılmasında ise ulaşılabilirlik ve zaman kısıtı gibi faktörler etkili olmuştur. Nitel araştırmalarda saha çalışmalarının geniş bir alana yayılması gerek zaman gerekse kaynak yönetimi açısından zorluklar yarattığından, belirli bir bölgeyle sınırlı kalınması sürecin daha etkin ve verimli bir şekilde yürütülmesine olanak tanımıştır. Çanakkale ilinde görev yapan uzmanların bu çalışmada yer alması, araştırmacının kaynaklara dair sınırlamalarını göz önünde bulundurarak yapılan bilinçli bir tercih olarak değerlendirilmiştir. Bu sayede veri toplama süreci, planlanan takvim doğrultusunda tamamlanarak araştırmanın kapsamına uygun, derinlemesine bilgi elde edilmesi sağlanmıştır. Mülakatların tamamı, katılımcıların gönüllü katılımı ve açık rızasıyla gerçekleştirilmiştir.

Araştırmanın etik boyutu titizlikle ele alınmış olup araştırma öncesinde Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Etik Kurulu'ndan 06.10.2023 tarih ve E-84026528-050.01.04-2300243261 sayılı yazı ile etik kurul izni alınmıştır. Etik kurul izni, araştırmanın bilimsel ve etik standartlara uygun olarak gerçekleştirilmesini sağlamış ve katılımcıların haklarının korunması adına gerekli önlemler alınmıştır.

Nitel araştırmalarda örneklem büyüklüğü sıkça tartışılan bir konudur. Bu konuda genel görüş çok sayıda örneğin evreni daha iyi yansıtacağı ve daha fazla ayrıntı verebileceği düşüncesinin hatalı olduğudur. Bu tür araştırmalarda örneklemin niceliği değil, niteliğinin önemli olduğu savunulmaktadır. Nitel araştırmadaki amaç bilginin maksimum seviyede elde edilmesi olduğundan, yeni örneklem birimlerinden artık yeni bir bilgi gelmediği noktada, yani doyum noktasında, örnekleme dahil etmelerin durdurulması gerekmektedir. Kısacası, örneklem seçimi doyum noktasına göre belirlenmektedir. İdeal örneklem büyüklüğünü belirlemede temel kural, elde edilen bilgilerin doyum noktasına ulaşmasıyla ortaya çıkan tekrarlanma döngüsüdür. Bu doğrultuda, örneklem büyüklüğü, verilerin tekrar etmeye başladığı noktada sabitlenmelidir (Baltacı, 2018, 262). Bu çalışmada, nitel araştırma deseni için 10 kişilik bir örneklem büyüklüğünün yeterli olacağı, belirlenen sayıya ulaşıldığında doyum noktasına erişileceği öngörülmüştür.

Nitel verilerin toplanması için yapılacak olan yarı yapılandırılmış görüşmede 5 açık uçlu soru katılımcılara yöneltilmiştir. Bu soruların oluşturulmasında teorik temeller ve literatürde yer alan çalışmalardan (Çakır, 2010; Geyik ve Altunakar Mercan, 2019; Sağbaş ve Kaya, 2020; Öksüz, 2022) faydalanılmıştır. Toplanan nitel veriler, özetleyici içerik analizi yöntemi kullanılarak incelenmiştir. Bu analiz yöntemi, verilerin yüzeysel ifadelerinin ötesine geçerek belirgin temalar ve gizli anlamlar üzerinde yoğunlaşmayı amaçlamaktadır (Gökmen, 2017: 179). Özetleyici içerik analizi, verilerin anlam katmanlarını ortaya çıkarmak için içsel örüntüler ve ortaklıkları açığa çıkararak araştırmanın konusuna dair daha kapsamlı bir kavrayış geliştirmeye olanak tanımaktadır.

Bu çalışma, Türkçe literatürde vergi okuryazarlığını ele alan önceki araştırmalardan farklı olarak konuyu vergi uzmanlarının bakış açısından incelemekte ve pratik uygulamalara odaklanan özgün bir perspektif sunmaktadır. Vergi uzmanlarının vergi okuryazarlığını geliştirmeye yönelik görüş ve önerileri, literatürde sınırlı sayıda çalışmada ele alınmakta olup bu araştırmanın özgün yönlerinden birini oluşturmaktadır. Ayrıca, çalışmada kullanılan nitel analiz yöntemi, uzmanlarla yapılan derinlemesine mülakatlar yoluyla vergi okuryazarlığının mevcut durumu, temel sorunları ve çözüm

önerilerini kapsamlı bir şekilde değerlendirmektedir. İçerik analiziyle elde edilen veriler, uzman önerileri ile literatürdeki bulgular arasındaki boşlukları ortaya koymakta ve üniversite öğrencilerinin vergi okuryazarlığını artırmaya yönelik bütüncül bir çerçeve sunmaktadır.

Bu çalışmada görüşülen toplam 10 vergi uzmanı, Çanakkale ili içerisinde farklı kurum ve pozisyonlarda görev yapan profesyonellerden oluşmaktadır. 5 katılımcı Çanakkale Defterdarlığı bünyesinde görev yapan vergi dairesi müdürü veya malmüdürü; 3 katılımcı Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Biga İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Maliye Bölümü'nde öğretim üyesi; 2 katılımcı ise Çanakkale Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler Odası yönetim kurulu üyesi konumunda olup mesleki temsil açısından önemli bir konuma sahiptir. Katılımcıların demografik özellikleri incelendiğinde 9'unun erkek, 1'inin kadın olduğu görülmektedir. Yaş dağılımları 35 ile 56 arasında değişmekte olup katılımcıların meslekteki deneyim süreleri 8 yıl ile 35 yıl arasında değişmektedir. Bu çeşitlilik görüşülen uzmanların alandaki bilgi birikimi ve deneyimlerini daha geniş bir perspektiften aktarmalarına olanak tanımaktadır. Katılımcıların farklı mesleki geçmişlere ve pozisyonlara sahip olması, vergi alanındaki uygulamaların çeşitli boyutlarını ele alarak çok yönlü bir bakış açısı sunmalarını sağlamaktadır. Böylece elde edilen bulgular, alanın farklı katmanlarını yansıtan derinlemesine bir anlayış geliştirmeye katkı sağlamaktadır.

4. ARAŞTIRMANIN BULGULARI

Vergi uzmanı olan katılımcılara üniversite öğrencilerinin vergi okuryazarlık düzeyinin geliştirilmesine yönelik çeşitli sorular yöneltilmiş ve bu konudaki görüşlerini açıklamaları istenmiştir. Katılımcılara ilk olarak üniversite öğrencilerinin mevcut vergi okuryazarlık düzeyini nasıl değerlendirdikleri sorulmuştur. İkinci olarak, sıkça tartışılan bir konu olan vergi sisteminin karmaşıklığının, öğrencilerin vergi okuryazarlığı üzerindeki etkisine ilişkin görüşleri alınmıştır. Üçüncü olarak, vergiyle ilgili derslerin yer almadığı bölüm ve programlara vergi okuryazarlığı dersinin eklenmesinin gerekliliği konusundaki düşünceleri sorulmuştur. Dördüncü ve beşinci olarak ise katılımcılardan vergi okuryazarlığının geliştirilmesinde vergi haftasının ve sosyal medya ile internetin rolü hakkında görüşlerini paylaşmaları istenmiştir. Katılımcılar, rastgele bir sıralama ile K1, K2, K3, ..., K10 şeklinde kodlanmıştır.

4.1. Üniversite Öğrencilerinin Vergi Okuryazarlık Düzeyi

Vergi uzmanlarına, üniversite öğrencilerinin vergi okuryazarlık düzeylerinin geliştirilebilmesi için görüşleri sorulmadan önce bu uzmanların üniversite öğrencilerinin vergi okuryazarlık düzeylerini nerede gördükleri anlamaya çalışılmıştır. Bu kapsamda vergi uzmanlarına: “Üniversite öğrencilerinin vergi okuryazarlığı düzeyi hakkında ne düşünüyorsunuz?” sorusu yöneltilmiştir. Uzmanların verdikleri cevaplar şu şekilde olmuştur:

K1: “[Vergileri] tam olarak bilmediklerini düşünüyorum. Çünkü vergi kapsam bakımından çok geniş bir kitleye hitap ediyor ve detayı çok olduğu için öğrencilerin bunları kavraması gerçekten zor. Bu konuda değişikliğin şart olduğunu ve [karmaşıklığın] basite indirgenmesi gerektiğini düşünüyorum. Biz bu işin içinde olduğumuz halde vergi kanunlarını okurken yorumlamak zorunda kalıyoruz. [Vergi] eğitimin[in] aileden başlaması gerektiğini, ailenin çocuklara vergi bilincini aşılaması gerektiğini düşünüyorum. Ailede vergi bilinci varsa öğrencilerde de olacaktır.”

K2: “Vergiyle ilgili ... toplumsal olarak ülkemizde, vatandaşlarımızın mükellefiyet bilincini kazanması bizim için çok önemli. Şimdi ülkemizdeki vergi okuryazarlığı zayıf.”

K3: “Maliye, iktisat, işletme bölümü mezunlarının ya da öğrencilerinin almış oldukları eğitimden dolayı daha bilgili olduklarını düşünüyorum. Ama vergi okuryazarlığı ve vergi bilinci konusunda ben üniversite öğrencilerinin pek yetkin ve donanımlı olduklarını zannetmiyorum. Birebir tanıdığım öğrenci arkadaşlar yok ama vergi okuryazarlığı ve bu konuya yönelim daha çok meslek hayatında ya da herhangi bir gayrimenkul sahibi olunca, motorlu taşıt sahibi olunca geliyor. Daha çok pratikte geliyor; vergi borcu var mı, vergi borcu yok mu. Vergi okuryazarlığı demek mutlaka ki vergi borcu demek değil, daha kapsamlı ama ben yeterli olduklarını düşünmüyorum daha doğrusu

zannetmiyorum. Tabi ki vergi hukuku anlaşılmaz değil. Biz de öğrenciyken matematikten korkardık anlaşılmaz diye. İnsanlar bir şeye anlaşılmaz yaftası vurduğu zaman onu baştan bilinemez, anlaşılabilir olduğunu kabul ediyoruz. Vergi kanunları biraz komplekstir. Vergicilik, dalı budaklı bir konu. Ben yetkin olduklarını zannetmiyorum ama böyle tanıdığım, bu konuyu konuştuğum herhangi bir öğrenci arkadaşım da yok. Bu sadece benim kişisel görüşüm.”

K4: *“Ben de bir üniversite mezunu olarak bunun yeterli olmadığını değerlendiriyorum. Konusu vergi olan branşlarda bu zaten işleniyor ama diğer bölümlerin ve fakülte mezunlarının bu konuda yeterli bilgiye, hatta bazen hiçbir bilgiye sahip olmadığını düşünüyorum. Tabi sizin bu çalışmanızla belki daha çok gündeme gelir, daha faydalı sonuçlar elde edilebilir.”*

K5: *“İlgi duymadıkları için çok kötü. Benim karşılaştığım öğrencilerin vergi okuryazarlık düzeylerinin çok zayıf olduğunu düşünüyorum. Bir de ilgisiz, alakasızlar. Sadece okulda öğrendikleri bilgiyle kalıyorlar. Kendileri çaba göstermiyorlar.”*

K6: *“Üniversite öğrencilerinin vergi okuryazarlığı hakkında yeteri kadar ilgilenmediklerini düşünüyorum. Bu konuda gerek kamu olsun gerek medya olsun vergi okuryazarlığı konusunda yeterli tanıtım yapmıyoruz. Dolayısıyla yapmadığımız için de öğrencilerimiz ilgi duymuyor. Vergilerimizin nereye kullanıldığını, nasıl kullanıldığını, nasıl harcandığını kimse sormuyor. Sadece başına bir iş geldiğinde, bir eksiklik hissettiğinde, bir hastaneye gittiğinde ya da yolda kaldığında benim vergim nereye gidiyor diye soruyor. İnsanlar zamanında bu konuyu bilseler, zamanında sorabilseler bu soruları, vergi nereye harcanır öğrenciler daha başarılı olurlar diye düşünüyorum. Dolayısıyla öğrencilerin bu konuda daha bilgili olmasını talep ediyoruz. Bu konuda üniversitelerin araştırma yapmalarını talep ediyoruz. Vergi okuryazarlığı konusunda toplumda yeterli bilinçlenme yok. Bu bilinçlenme sadece üniversite ortamında değil topyekün aile ile başlaması gerekiyor. 1990’lı yıllarda tek yayın döneminde TRT’de “Dikkat” diye program vardı. Bu program sayesinde insanların aldıkları fişlerin ne derece önemli olduğunu anlatan 1 dakikalık videolar yayınlanıyordu. Ben de [televizyon programının] gayet başarılı olduğu dönemler hatırlıyorum. Özellikle KDV sisteminin ilk geldiği dönemde KDV’nin ne olduğu yıllarca anlatıldı televizyonlarda. Şu anda sosyal medya çok güçlü olmasına rağmen insanlara biz ulaşamıyoruz. Bu konuda yeterli bilgi veremiyoruz. İnsanlar, ben bir ceza yedim, bu cezanın karşılığında benden devlet zorla bir şey alıyor diye düşünüyor. Aslında devlet senden zorla bir şey almıyor. Devlet sadece senin kazandığının belli bir kısmını alarak, sana daha faydalı hizmet sağlamaya çalışıyor. Bu bilinçlendirme yapılmadığı için vatandaş bunu bilmiyor. Öğrenciler de bilmiyor. Bu konuya dair çalışma yapılırsa, ilkokullara kadar inerse, çok daha uygun olacağını düşünüyorum.”*

K7: *“Açıkgası genel olarak üniversite öğrencilerinin vergi okuryazarlık düzeyinin düşük olduğu kanaatindeyim. Maliye, iktisat ve ekonomi gibi bölümlerde öğrenim görenleri bir kenara bırakırsak mühendislik, mimarlık ya da eğitim fakülteleri gibi diğer alanlarda okuyan öğrencilerin vergiye dair pek bilgi sahibi olduklarını ya da bu konuda merak edip araştırma [yaptıklarını] pek sanmıyorum. Aslında bu bir yerde kişinin ilgi alanları veya eğilimleriyle de ilgili. Herkes her şeye ilgili olmayabilir. İlgi alanları farklı olabilir. Fakat, vergi gibi toplum açısından hassas bir meselede tüm vatandaşların az çok bilgi sahibi olması gerekiyor. Ülkemizde kayıt dışı ekonomi, vergi kaçakçılığı, vergi uyumsuzluğu gibi önemli sorunların temelinde birçok etken yatmakta. Bunlardan biri de vergi okuryazarlık oranının düşük olması olabilir.”*

K8: *“Şu an görev yaptığım kurumda bölüm öğrencilerimiz maliye eğitimi almalarına karşın, maalesef temel derslerde dahi yeterli bilgiye sahip değiller. Bu durum derslere yeteri kadar ilgi göstermemeleri ve sadece derslere geçme odaklı yaklaşımlarından kaynaklanabilir. Dolayısıyla vergi okuryazarlığının da en basit ifadeyle, vergiye ilişkin konular hakkında bilgi sahibi olma, vergiye ilişkin görev ve sorumluluklarının bilincinde olma olduğunu göz önünde bulundurduğumuzda, bu konuda lisans eğitimi alan öğrencilerimizin vergi okuryazarlık düzeyinin beklenin altında olduğunu düşünüyorum.”*

K9: *“Vergi ya da iktisadi alanlarda eğitim almayan öğrencilerin vergi okuryazarlık düzeyinin düşük olduğunu düşünüyorum. Öğrencilerin çoğu doğrudan hayatlarını etkilediğini düşündükleri*

vergiler hakkında (kısmen) bilgi sahibi.”

K10: “Üniversite öğrencilerinin yeterli düzeyde Türk vergi sistemini okuyabildiklerini düşünmüyorum. Çünkü çok karmaşık bir vergi sistemi mevcut.”

Katılımcıların verdikleri cevaplar incelendiğinde, genel olarak üniversite öğrencilerinin vergi okuryazarlık düzeyinin düşük olduğu yönünde bir görüş olduğu dikkat çekmektedir. Katılımcılar vergi sisteminin karmaşıklığı ve vergi konusundaki ilgisizlikleri nedeniyle öğrencilerin bu konuda yeterli bilgiye sahip olmadıklarını düşünmektedirler. Bazı katılımcılar, özellikle maliye, iktisat ve işletme gibi bölümlerde okuyan öğrencilerin diğerlerine göre daha bilgili olabileceğini belirtse de genel kanı, bu öğrencilerin dahi vergi okuryazarlığı konusunda beklenen düzeyde olmadıkları yönündedir. Ayrıca, katılımcılar vergi bilincinin ailede başlaması gerektiği ve bu bilincin küçük yaşlardan itibaren aşılmasının önemine dikkat çekmektedir.

Literatür incelemelerinde, Türkiye’de vergi okuryazarlığı düzeyinin ölçülmesine yönelik çeşitli ampirik çalışmaların yer aldığı görülmektedir. Yardımcıoğlu, Akpınar ve Günay (2014), vatandaşların vergi okuryazarlığı düzeyinin yüzeysel olduğunu ve özellikle detay gerektiren konularda yetersiz kaldığını belirtmişlerdir. Teyyare (2018) ise maliye bölümünde öğrenim gören üniversite öğrencilerinin vergi okuryazarlığı düzeyinin genel olarak iyi olduğunu tespit etmiştir. Bakırtaş ve Atılgan Yaşa (2020) tarafından yapılan bir başka çalışmada belediye çalışanlarının vergi okuryazarlığı konusunda yeterli bilgiye sahip oldukları ortaya konulmuştur. Bakar Türegün, Gerçek, Küçüksüleymanoğlu ve Serbes (2022), vergi dersi alan öğrencilerin vergi okuryazarlığı düzeyinin ortalamanın biraz üzerinde olduğunu belirtmişlerdir. Gerçek, Çetin Gerger, Benk ve Ateş (2022), vergi mükelleflerinin vergileme süreciyle ilgili bilgi ve becerilerinin düşük seviyede olduğunu ortaya koymuşlardır. Sandalcı (2022) ise maliye bölümünde okuyan üniversite öğrencilerinin vergi okuryazarlığı düzeyinin düşük olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Mülakatlardan elde edilen bulgular ile literatürde yer alan ampirik çalışmalar birlikte değerlendirildiğinde, üniversite öğrencilerinin vergi okuryazarlığı düzeyinin genel olarak düşük bulunduğu söylenebilir. Katılımcılar, vergi sisteminin karmaşıklığı ve öğrencilerin bu konudaki ilgisizliği nedeniyle öğrencilerin vergi okuryazarlığı konusunda yetersiz kaldıklarını ifade etmişlerdir. Bu durum, literatürdeki çalışmalarla da paralellik göstermektedir. Örneğin, Yardımcıoğlu, Akpınar ve Günay (2014) ve Gerçek, Çetin Gerger, Benk ve Ateş (2022) vatandaşların ve vergi mükelleflerinin vergiye dair bilgi ve becerilerinin yetersiz olduğunu ortaya koyarken Sandalcı (2022) ise özellikle maliye bölümü öğrencilerinin vergi okuryazarlığı düzeyinin düşük olduğunu belirtmiştir. Bununla birlikte, literatürde bazı çalışmalar belirli grupların vergi okuryazarlığı düzeyinin nispeten daha yüksek olduğunu göstermektedir. Teyyare (2018) ve Bakırtaş ve Atılgan Yaşa (2020) maliye bölümü öğrencileri ve belediye çalışanlarının vergi okuryazarlığı düzeyinin genel olarak iyi olduğunu ortaya koymuştur. Ancak, bu durum mülakat bulgularıyla tam anlamıyla örtüşmemektedir; zira katılımcılar, maliye, iktisat ve işletme gibi bölümlerde okuyan öğrencilerin dahi beklenen düzeyde olmadığını belirtmişlerdir. Genel olarak değerlendirildiğinde, bu çalışmanın bulguları ve literatürdeki çalışmalar, Türkiye’deki vergi okuryazarlığı düzeyinin genel olarak düşük olduğunu ve bu durumun üniversite öğrencileri de dahil olmak üzere geniş bir kesimi kapsadığını göstermektedir.

4.2. Vergi Sisteminin Karmaşıklığının Üniversite Öğrencilerinin Vergi Okuryazarlık Düzeyine Etkisi

Vergi sisteminin karmaşıklığı ve bu karmaşıklığın etkileri literatürde sıkça tartışılmıştır. Bu kapsamda mülakat yapılan vergi uzmanlarının vergi sistemindeki karmaşıklığın üniversite öğrencilerinin vergi okuryazarlık düzeyleri üzerindeki etkisine yönelik görüşlerini anlayabilmek için “Vergi sisteminin karmaşıklığının vergi okuryazarlığını zorlaştırması hakkında ne düşünüyorsunuz?” sorusu sorulmuştur. Uzmanların verdikleri cevaplar şu şekilde olmuştur:

K1: “Vergi sistemi geniş olduğu için karmaşıklığı var. Örnek vermek gerekirse Vergi Usul Kanunu var. Ana kanunlarımızdan. Gerçekten çok kapsamlı bir kanun. Damga Vergisi ayrı, KDV ayrı bir

sürü vergi çeşidimiz var. Karmaşık olduğu için [anlamayı] zorlaştırıyor. Biz bunun basit olması için vatandaşlara özetliyoruz. Vergi okuryazarlığını kolaylaştırma da bizim işimiz oluyor. Sayın Bakanımız da vergi kanunlarıyla ilgili çalışma yapmak istiyorlardı. Önümüzdeki dönemde biz de bazı değişikliklerin olacağını duyduk. Daha basit olacağını düşünüyorum. Karmaşıklığın azaltılması vatandaşlarımız için de olumlu yönde olacaktır. Şu anki haliyle vatandaşlarımız açısından karmaşık ve vergi okuryazarlık oranı düşük maalesef. Değişik kanallarla ve eğitimle bir şekilde empoze edilirse daha iyi olur.”

K2: “Vergi sistemimiz bence karışık değil, vergi sistemimiz güzel. Mükellef dediğimiz esnafımız gayet de ödemede istekli, bilinçli. Biz mali müşavirlerle esnafımızın birlikte ilerlemesi taraftarıyız [esnafın vergi sistemini anlayabilmesi için mali müşavirlerin yardım etmesi gerektiği ima ediliyor]. Çünkü mali müşavirlerde direkt esnaflarla muhatap, Maliye de direkt esnaflarla muhatap. Onlar da [mali müşavirler] hangi vergi türünün ne anlama geldiğini [esnafa] anlatabilirlerse, güzel bir şekilde vergi bilinci gelişir, [vergi] okuryazarlığı artar.”

K3: “Karmaşık tabii ama bilmeyene [her] şey karmaşık gelir. Mesela müzik notaları ilk defa gören bir insana çok karmaşık gelir. Ben şu anda Japon alfabesini görsem, bu çok karmaşık bir şey derim. Şunun ayrımını koymamız lazım. Bir şeyin karmaşık olması onun zor olduğu anlamına gelmiyor. Çünkü zor ile karmaşık arasındaki ayrımı anlamamız lazım. Vergi kanunları ya da vergicilik anlaşılabilir, öğrenilemez vs. değil. Ben öyle olduğunu düşünmüyorum. Dolayısıyla, öğrencilerin bu hususta zorlanabileceklerini ya da zorlandıklarını zannetmiyorum. Ben şimdiye kadar vergicilikle hobi olarak ilgilenen birini görmedim açıkçası. Vergicilikle genellikle herkes meslek ya da profesyonelce ilgileniyor. Ama zor olduklarını düşünüyorsa öğrenci arkadaşlar, iktisadi ve idari bilimler dışındaki arkadaşlar da hobi olarak vergiyle ve vergicilikle uğraşabilirler.”

K4: “Buna da katılıyorum. Bizim vergi dilimiz biraz ağır. Vergi kanunları, ikinci mevzuat, üçüncü mevzuat dediğimiz mevzuatlar var. Sadece kanunu okuyarak maalesef mevzuat olarak anlaşılıyor. Bunun için ikinci mevzuat dediğimiz tebliğlere, yönetmeliklere kadar alt açıklamalar gerekmektedir. Vergi işiyle iştigal edenler bile bunu zor alıyor. Kaldı ki üçüncü şahısların, yani normal vatandaşlarımızın bunu anlaması zor. Belki konu çeşitliliği fazla, böyle gerekiyor. Ama bunun üzerinde çalışılması lazım. Normal bir vatandaşın bir vergi mevzuatı dokümanını alıp benden ne istiyor, ne yapmam gerekiyor, bu konuyla iştigal edersem vergi sorumluluklarım neler, bunu çok iyi anlaması lazım. Yoksa [mali] müşavirlere danışmak zorunda kalıyor. Evet, bunun netleşmesi lazım.”

K5: “Kesinlikle çok karmaşık. Kişiler zorlandığı için vergi okuryazarlıkları düşüyor. Biz kendimiz bile çözerken zorlanıyoruz. Akıllı teknolojileri kullanarak çözmeye çalışmaları lazım. Bilgisayar ve teknoloji konusunda eğitim almaları lazım.”

K6: “Evet bu da çok önemli bir konu gerçekten. Birincisi, vergi sistemi çok karmaşık bir yapıya sahip. Yani bugün bir Kurumlar Vergisi’ni incelediğimde ... bir sürü istisna var. İstisnaların ne olduğu tamamen birbirine karışmış durumda. İndirimlerin ne olduğu karışmış durumda. İnsanlar bu konuyu yeteri kadar bilmiyorlar. Yani herkes vergiyi bilmek zorunda değil. En basit şekilde verginin tanımlanması gerekiyor. Vergi Usul Kanunu’nun tek bir yapı olması lazım. Gelir Vergisi ve KDV’nin birleştirilmesi daha basite indirgenmesi lazım, özellikle KDV’nin. ... Ben sahaya indiğim zaman esnaf şunu söylüyor: Müdür Bey bunu %1 mi keseceğiz, %8 mi keseceğiz. Yani satıcı vergiyi kaç keseceğini dahi bilmiyor. İşyerlerimiz bu konuyu takip etmekte çok zorlanıyor. Karmaşık yapı aynı zamanda vergi kaçakçılığına da [sebeplere] oluyor. Daha sadeleşirse ... hem vatandaş öderken zorlanmaz hem hata yapmaz hem de vergi kaçakçılığının azalacağı kanaatindeyim.”

K7: “Türk vergi sisteminin karmaşıklığı ve okunabilirliğine ilişkin yapılan bazı çalışmalar olduğunu biliyorum. Hatırladığım kadarıyla başta Gelir Vergisi, Kurumlar Vergisi, Katma Değer Vergisi, Özel Tüketim Vergisi olmak üzere pek çok vergi türüne ait kanunların okunabilirlik düzeyi oldukça yüksek. Yani bu kanun metinleri en az lisans mezunu bir vatandaşın anlayabileceği

düzeyde yazılmış. Durum böyle olunca sıradan bir vatandaşın vergi kanunlarında yer alan bir maddeyi okuyup anlamasını beklemek pek gerçekçi olmaz. Dolayısıyla vergiye ilişkin yeni düzenlemeler yapılırken bu noksanlığın da göz önünde bulundurulması gerekli. Vergi kanunları düzenlenirken daha açık, anlaşılır ve kısa cümlelerden oluşan, yabancı ya da Osmanlıca kelimelerin yerine Türkçe karşılıklarının yer aldığı, kısacası hemen herkesin anlayabileceği bir anlatım benimsenmeli.”

K8: “Esasen bir anlamda okunabilirlik bir metnin anlaşılma düzeyini de ifade ediyor. Bu açıdan bakıldığında, mükelleflerin vergiye uyum kararlarını da etkileyen faktörlerden biri olan vergi sisteminin karmaşık olması vergi okuryazarlığını da oldukça zorlaştırıyor. Örneğin, vergi mevzuatını ele aldığımızda, farklı anlamlara gelen kelimelerin yer aldığı ve uzun cümlelerden oluşan kanun metinleri, vergi mükellefleri tarafından anlaşamıyor. Sadece vergi mükellefleri değil, vergi sistemindeki diğer aktörler de belirsizlik nedeniyle bu konuda sorun yaşayabiliyor. Gene mevzuat üzerinden devam edecek olursak, literatürde özellikle vergi mevzuatının karmaşıklığı ile okuryazarlık düzeyi arasındaki ilişkiyi okunabilirlik endeksleri [ile] ölçen çalışmalarda bu sorunun daha net ortaya konulduğunu görebiliyoruz. Örneğin, Türkiye’de bu konuda farklı okunabilirlik endeksleri kullanılarak yapılan ve vergi sisteminde yer alan vergi kanunlarının son derece zor olduğunu hatta okunabilirlik düzeyinin lisansüstü seviyesinde olduğunu ortaya koyan çalışmalar da mevcut.”

K9: “Oldukça etkili olduğunu düşünüyorum. Konunun uzmanları bile karmaşık vergi sistemi ve sık değişen mevzuat yüzünden vergiler hakkında yeterli güncel bilgiye sahip olamıyorlar.”

K10: “Sistemin karışık olması vergi okumayı olumsuz etkilediğinden dolayı öğrenciler veya toplumdaki diğer bireyler, özellikle vergi sistemine karşı sorumlu olan kişiler dahi, yeterli düzeyde vergi bilincine sahip değiller.”

Katılımcıların vergi sisteminin karmaşıklığının üniversite öğrencilerinin vergi okuryazarlığı üzerindeki etkisi hakkında verdikleri cevaplar incelendiğinde, genel olarak karmaşıklığın vergi okuryazarlığını zorlaştırdığı yönünde bir görüş birliği olduğu gözlemlenmektedir. Katılımcılar, vergi sisteminin çok sayıda vergi türü ve kapsamlı mevzuatı ile karmaşık bir yapıya sahip olduğunu, bu durumun hem vergi mükellefleri hem de vergi konusunda uzmanlaşmamış bireyler için anlaşılmayı zorlaştırdığını belirtmektedirler. Özellikle K1, K4, K6, K7, K8, K9 ve K10’un görüşlerinde, vergi mevzuatının karmaşıklığının sadece öğrencilere değil, genel olarak vatandaşlara vergi okuryazarlığı kazandırmada önemli bir engel teşkil ettiği vurgulanmıştır. Bu katılımcılar, karmaşıklığın vergi mevzuatını anlaşılması zor hale getirdiğini ve bu durumun vergi bilincinin oluşmasını zorlaştırdığını ifade etmektedirler. Örneğin, K1 ve K4 vergi mevzuatının detaylarının ve ağır dilinin anlaşılmayı güçleştirdiğini belirtirken, K6, K7 ve K8 karmaşıklığın vergi uyumu ve vergi kaçakçılığı gibi sorunlara da yol açabileceğini savunmaktadır. Öte yandan, K2 ve K3 ise vergi sisteminin karmaşıklığını bir sorun olarak görmemekte ve vergi okuryazarlığı kazanmanın bu sistem içerisinde de mümkün olabileceğini ifade etmekte, kişisel ilgi ve çaba gösterilmesinin önemini vurgulamaktadırlar. Genel olarak değerlendirildiğinde, katılımcıların büyük bir kısmı vergi sisteminin karmaşıklığının vergi okuryazarlığını olumsuz etkilediğini düşünmektedir.

Türkiye’de vergi sisteminin karmaşıklığına yönelik literatür incelendiğinde, Üyümez (2016) vergi sisteminin karmaşıklığının vergilerin anlaşılabilirliğini azalttığını ve bu durumun mükellefler arasında vergi sisteminin belirsiz ve adaletsiz olduğu algısının oluşmasına yol açabileceğini belirtmiştir. Zeren (2019) Türkiye’deki vergi karmaşıklığı düzeyinin oldukça yüksek olduğunu ve Türk vergi sisteminin dünya genelindeki en karmaşık sistemlerden biri olduğunu tespit etmiştir. Bozdoğan ve Kurt (2019) vergi sistemindeki karmaşıklığın mükelleflerle devlet arasındaki ilişkiyi olumsuz yönde etkilediğini ve bu durumun vergi kayıplarına yol açtığını ortaya koymuşlardır. Doğan (2020) vergi sisteminin karmaşıklığının hem idarenin yönetsel maliyetlerini artıracak hem de mükelleflerin vergiye uyumunu azaltacağını ifade etmektedir. Yelman (2021) özellikle harcamalar üzerinden alınan vergilerin karmaşıklık düzeyinin yüksek olduğunu vurgulamıştır. Aydoğdu Bozdağ ve Rakıcı (2023) ise vergi dairesi çalışanları ve mükelleflerin vergi mevzuatının

dilini ağır ve karmaşık olarak algıladıklarını belirlemişlerdir.

Bu çalışmada elde edilen bulgular literatürde yer alan ampirik çalışmalarla örtüşmektedir. Örneğin, Üyümez (2016) vergi sisteminin karmaşıklığının, mükellefler arasında belirsizlik ve adaletsizlik algısı oluşturduğunu; Zeren (2019) Türkiye'deki vergi sisteminin dünya genelindeki en karmaşık sistemlerden biri olduğunu; Bozdoğan ve Kurt (2019) ise vergi sistemindeki karmaşıklığın devlet ile mükellefler arasındaki ilişkiyi zayıflattığını ve bunun vergi kayıplarına neden olduğunu; Doğan (2020) da karmaşıklığın idarenin maliyetlerini artırdığı ve mükelleflerin vergiye uyumunu azalttığını ifade etmişlerdir. Bu bağlamda vergi sisteminin karmaşıklığının, vergi okuryazarlığı ve genel vergi uyumu üzerinde olumsuz bir etkiye sahip olduğu konusunda literatürdeki bulgular ve bu çalışmadaki mülakat sonuçlarının büyük oranda tutarlı olduğu söylenebilir. Buna karşın, mülakat bulgularında azınlıkta kalan bazı katılımcılar, karmaşıklığın vergi okuryazarlığını engelleyici bir faktör olmadığına inanmaktadırlar. Bu görüş, karmaşıklığın vergi okuryazarlığı üzerindeki etkisinin, bireysel çaba ve motivasyona bağlı olarak değişebileceğini göstermektedir. Ancak genel eğilim göz önüne alındığında, vergi sisteminin daha anlaşılır ve erişilebilir hale getirilmesinin, vergi okuryazarlığını artırma çabalarında önemli bir rol oynayacağı söylenebilir.

4.3. Vergi Okuryazarlığı Dersinin Ders Planına Eklenmesi

Bhushan ve Medury (2013, 76) vergi konusunda ders almamış kişilerin vergi yükümlülüğünün belirlenmesi, vergi beyanı ve vergi tasarrufu ile ilgili konuları anlamakta ve kavramakta zorluk çektiğini belirtmişlerdir. Bazı ampirik çalışmalara (Sandalcı, 2020; Bakar Türegün ve diğerleri, 2021; Bakar Türegün, Gerçek, Küçüksüleymanoğlu ve Serbes, 2022) göre vergi dersi alan öğrencilerin vergi okuryazarlığı düzeyleri ortalamanın üzerindeyken, bazı çalışmalara (Sandalcı, 2022) göre ise vergi dersi almalarına rağmen düşük olarak tespit edilmiştir. Bu kapsamda, hiç vergi dersi almayan öğrenciler için müfredatı 'Vergi Okuryazarlığı' dersinin seçmeli olarak eklenmesi fikri, eğitimciler ve vergi uzmanları arasında daha fazla tartışılması gereken bir konu görünümündedir. Bu doğrultuda çalışmada, vergi uzmanlarına "Üniversite öğrencilerinin vergi okuryazarlığı düzeyinin iyileştirilebilmesi için vergiyle ilgili dersi olmayan bölüm ve programlara 'Vergi Okuryazarlığı' dersinin seçmeli ders olarak eklenmesi konusunda ne düşünüyorsunuz?" sorusu yöneltilmiştir. Uzmanların verdikleri cevaplar şu şekilde olmuştur:

K1: "Şüphesiz bir katkısı olacağı gerçek. Bilgi her zaman bir hazinedir. ... Bu bir vatandaşlık görevimiz. Herkes zaten bu vergi bilincine sahip olmuş olsaydı, Türkiye daha ileri seviyede olurdu ve bizden kesilen vergiler de eminim daha düşük olurdu. ... Asıl sorumuza tekrar gelecek olursak, vergi okuryazarlığı dersi başka bölümlerde [müfredatında vergi ile ilgili dersler olmayan bölümler] de olursa çok faydalı olacağını düşünüyorum."

K2: "Ülkemizdeki vergi okuryazarlığı zayıf. Özellikle üniversitede diğer branşlarda [öğrencilerin] vergi düzeyinin artırılmaması, insanlarda vergi bilincinin giderek zayıflamasına neden oluyor. Vergi okuryazarlığı zor, bu konunun seçmeli ders olarak verilmesi mantıklı. Ancak sadece vergi düzeyinde değil, iktisat düzeyinde de olmalı. Vergi iktisatla da bağlantılı. Aynı zamanda muhasebeyle de bağlantılı. Bunlar paralel bir şekilde yürüyor. ... Vergide bilinci artırabilmemiz için toplumda bunun algısını yaratmamız gerekiyor."

K3: "Olabilir tabii gayet mantıklı, gayet güzel. Son derece olumlu. İsteyen öğrenciler hangi bölümü bitirirse bitirsin; doğa bilimleri de ilgilenirse, sosyal bilimler dışında veya iktisadi bilimler dışındaki bölümlerde. Tabii ki seçmeli ders olarak öğrenebilirler."

K4: "İyi olur ama seçmeli olursa, sonuçta öğrencilerin tercihi söz konusu. Ben bu anlamda bilgisayar mühendisliği, hukuk veya başka bölümde okuyan birinin, evet bu da önemli diyeceğini zannetmiyorum. Böyle olacağına, belki araya serpiştirilmesi gerekebilir. Örneğin, tıp dahi olsa veya mühendislik dahi olsa bu dersler işlenirken, belki kısa kısa pasajlar halinde, bu işin finansmanı nasıl oluyor gibi, öğrencileri sıkmadan, ders müfredatı içine serpiştirilebilir. Bir ders olarak öğrencilerin konusu değilse, bunu seçip bundan faydalanabileceklerini zannetmiyorum."

K5: "Bence faydalı olur. Herkes vergiyle karşılaşacak. Bunun için en azından biraz bilmeleri

gerekiyor. Okullarda bu eğitimin verilmesi gerekiyor. Bu dersleri almaları için öğrencilerin teşvik edilmesi gerekiyor.”

K6: *“Bu olabilir. Üniversitelerde vergi okuryazarlığı dersi olabilir ama bu çok basit bir konu aslında. Ders okutulacak bir konu değil. Yani sadece bölümsel olarak okutulabilir, seçmeli ders olarak vergi okuryazarlığı okutulmaz. Topyekûn ekonomi okuryazarlığı olarak okutulur, ekonomi okuryazarlığının içerisinde bu konu ele alınabilir. Sadece vergi okuryazarlığı diye böyle bir bölüm açılırsa, buradan bir şey elde edemezsin. Çünkü tek başına bir konu değil bence. Ekonomi okuryazarlığı adı altında bir seçmeli ders açılmalı çocuklara, bu okutulmalı, bu [vergi okuryazarlığı] da içinde yer almalı. Hayat bilgisi dersinde canlılar, bitkiler diye ayrılıyorsa; ekonomi içinde vergi okuryazarlığı da bir bölüm gibi birbirini tamamlayıcı şeyler.”*

K7: *“Bence kesinlikle gerekli bir ders. Kariyer planlama, gönüllülük çalışmaları gibi son yıllarda neredeyse tüm programlarda zorunlu olarak okutulan dersler mevcut. Benzer şekilde vergi okuryazarlığı dersi de en azından seçmeli ders olarak yer almalı. Açıkçası iktisadi bilimler haricindeki diğer öğrencilerin vergi konusunda bilgi sahibi olabileceği pek bir fırsat yok denilebilir. Böylece vergiye ilişkin temel düzeyde bilgi sahibi olması, neden vergi ödemesi gerektiğine ya da güncel vergi mevzuatına dair bilgilendirilmesi sağlanabilir. Bu tür bir seçmeli dersin öğrencilerin ilgisini çekebileceğine ve faydalı olacağına inanıyorum.”*

K8: *“Vergi okuryazarlığının, alınan vergi eğitimiyle artırabileceği bir gerçek. Diğer yandan vergi kamusal hizmetlerin finansmanında kullanılan en önemli gelir kaynağı. Ayrıca vergilemenin pek çok sosyal amacı da var. Bu bağlamda, doğrudan ya da dolaylı olarak vergiye yönelik ders almayan bölümlerin eğitim planlarına başta genel ekonomi dersi olmak üzere vergi okuryazarlığı dersi eklenebilir.”*

K9: *“Bütün bölümlerde bu isimle bir ders verilmesinin çok gerekli ya da mümkün olmadığını düşünüyorum. Vergi vatandaşlıkla ilişkilidir ve üniversite öncesi dönemde bu bilgilerin verilmesi gerekir. Ama en azından tüm sosyal bilimlerde ekonomi dersinin olması gerektiğini düşünüyorum. Konunun daha teknik kısımları da bu dersin içinde verilebilir.”*

K10: *“İlk olarak, Türk vergi mevzuatının yeniden yazılarak anlaşılabilir olmasını sağlamak, devamında vergi ödemenin vatandaşlık görevi olduğunu aşılacak ve her bir vatandaşın vergide gönüllülük esası doğrultusunda katkı sağlaması gerektiğini aşılacak gerekmektedir. Sonrasında, toplumda bu farkındalığı oluşturmak için eğitim sistemi içerisinde (orta veya yükseköğretim) bölüm veya programlarla ilişkilendirmeksizin zorunlu ders mantığı çerçevesinde bu tür dersler eğitim müfredatına dahil edilmelidir.”*

Katılımcıların vergi okuryazarlığı dersinin üniversitelerdeki müfredata seçmeli ders olarak eklenmesi konusundaki görüşleri incelendiğinde, genel olarak bu öneriye olumlu yaklaşıldığı gözlemlenmektedir. Ancak dersin verilmiş şekli ve içeriği konusunda farklı bakış açıları mevcuttur. Katılımcıların çoğunluğu, vergi okuryazarlığı dersinin diğer bölümlerin de müfredatlarına eklenmesinin faydalı olacağı konusunda hemfikirlerdir. Örneğin K1, K2, K3, K5, K7 ve K8 vergi okuryazarlığının toplumda vergi bilincini artıracığı ve vergiyle ilgili bilgi eksikliklerini gidereceği yönünde görüş belirtmişlerdir. K7 vergi okuryazarlığı dersinin, kariyer planlama gibi diğer derslerle benzer şekilde zorunlu veya en azından seçmeli olarak müfredata dahil edilmesi gerektiğini savunmaktadır. K10 vergi okuryazarlığı dersinin seçmeli değil, zorunlu olarak tüm bölüm ve programlarda verilmesi gerektiğini; vergi ödemenin bir vatandaşlık görevi olduğunu ve bu bilincin eğitim sistemi içerisinde aşılması gerektiğini ifade etmiştir. Bununla birlikte bazı katılımcılar, vergi okuryazarlığı dersinin müfredata eklenmesi konusunda daha dikkatli bir yaklaşım önermişlerdir. K4 dersin seçmeli olması durumunda öğrencilerin bu dersi seçme olasılığının düşük olabileceğini ifade ederek vergi okuryazarlığı ile ilgili bilgilerin diğer derslerin içerisine entegre edilmesini önermektedir. Benzer şekilde K6 ve K9, vergi okuryazarlığı dersinin tek başına verilmesinin etkili olmayabileceğini ve bu alandaki bilgilerin daha geniş bir ekonomi okuryazarlığı çerçevesinde sunulması gerektiğini savunmaktadırlar. Genel olarak

değerlendirildiğinde katılımcıların büyük bir çoğunluğu, vergi okuryazarlığı dersinin üniversite müfredatında yer almasının faydalı olacağını düşünmektedirler. Ancak bu dersin nasıl sunulması gerektiği konusunda görüşler farklılık göstermektedir. Bazı katılımcılar dersin seçmeli olarak sunulmasını desteklerken, diğerleri bu bilginin daha geniş bir ekonomi okuryazarlığı dersi kapsamında veya zorunlu ders olarak verilmesi gerektiğini önermektedirler. Genel eğilim, vergi okuryazarlığı bilincinin artırılması gerektiği yönünde olup bu bilincin eğitim sistemi aracılığıyla sağlanması gerektiği ortak bir kanı olarak ortaya çıkmaktadır.

Türkiye’de vergi dersi alan ve almayan öğrencilerin vergi okuryazarlığı düzeylerinin karşılaştırılmasına yönelik literatür incelendiğinde, Sandalcı’nın (2020) iktisadi ve idari bilimler fakültesinde öğrenim gören öğrenciler arasında vergi dersi alanların, bu dersi almayanlara göre vergi okuryazarlığı düzeyinin daha yüksek olduğunu tespit ettiği görülmüştür. Bakar Türegün ve diğerleri (2021) üniversitede vergi dersi alan öğrencilerin vergi okuryazarlığında bilişsel boyutun önemli bir rol oynadığını ortaya koymuşlardır. Bakar Türegün, Gerçek, Küçüksüleymanoğlu ve Serbes (2022) ise vergi dersi alan öğrencilerin vergi okuryazarlığı düzeyinin ortalamasının biraz üzerinde olduğunu tespit etmişlerdir. Buna karşın Sandalcı (2022) tarafından yapılan bir diğer çalışmada, maliye bölümünde öğrenim gören üniversite öğrencilerinin vergi okuryazarlığı düzeyinin düşük olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Bu çalışmada elde edilen bulgular, katılımcıların çoğunluğunun üniversite müfredatına vergi okuryazarlığı dersinin eklenmesine olumlu baktığını göstermektedir. Ancak bazı katılımcılar dersin sunum şekli konusunda farklı görüşler öne sürmektedir; K4 dersin seçmeli olmasının yetersiz kalabileceğini belirtirken, K6 ve K9 dersin ekonomi okuryazarlığı kapsamında sunulmasını önermektedir. Literatürdeki ampirik çalışmalar da bu bulgularla uyumludur. Bu bulgular, vergi okuryazarlığı dersinin müfredata eklenmesinin genel olarak faydalı olacağını ancak dersin verilmiş şekli ve içeriğinin, öğrencilerin ilgisini çekmek ve etkili bir öğrenme süreci sağlamak açısından kritik olduğunu göstermektedir. Hem katılımcıların görüşleri hem de literatürdeki bulgular, vergi okuryazarlığının artırılması gerektiği konusunda ortak bir kanıyı yansıtmaktadır. Ancak bu bilincin nasıl aşılacağı ve eğitimin hangi yöntemlerle sunulması gerektiği konusunda daha fazla araştırma ve dikkatli bir planlama gerektiği ortaya çıkmaktadır. Eğitim sisteminde vergi okuryazarlığının daha etkili bir şekilde işlenmesi gelecekte vergi bilinci yüksek bireylerin yetişmesine katkı sağlayacaktır.

4.4. Üniversite Öğrencilerinin Vergi Okuryazarlığı Düzeyinin Geliştirilmesinde Vergi Haftasının Rolü

Vergi haftası, Türkiye’de vergi bilincini artırmak ve toplumun geniş kesimlerine verginin önemini anlatmak amacıyla her yıl düzenlenen önemli bir etkinliktir. Bu hafta boyunca, çeşitli kamu kurum ve kuruluşları, vergi bilinci ve farkındalığını artırmak için etkinlikler, seminerler ve bilgilendirme çalışmaları gerçekleştirmektedirler (Öksüz, 2022, 570). Özellikle genç nüfusun vergi bilinci ve okuryazarlık düzeylerinin geliştirilmesi, uzun vadede vergiye karşı olumlu tutum geliştirmeleri ve gönüllü uyum sağlamaları açısından kritik bir öneme sahiptir. Bu doğrultuda, üniversite öğrencilerinin vergi okuryazarlığı düzeyinin iyileştirilmesinde Vergi Haftası’nın rolünü değerlendirmek amacıyla vergi uzmanlarına “Üniversite öğrencilerinin vergi okuryazarlığı düzeyinin iyileştirilebilmesinde vergi haftasının rolü nedir?” sorusu yöneltilmiştir. Uzmanların bu soruya verdikleri yanıtlar aşağıda sunulmuştur.

K1: “*Vergi haftasında genelde kurumlara ziyaretlerimiz oluyor, programlarımız oluyor. Biz bu yılki programımızda, lisedeki muhasebe bölümünü ziyaret etmiştik. Vergi haftası haberlere çıkıyor, sosyal medyada etkileşim oluyor. Tabi ki bunun etkisi oluyor. Gençlerimiz ve biz de sürekli takip ediyoruz. Sosyal medya, vergi haftası açısından avantaj oluyor ya da ulusal kanallarda vergi haftası ile ilgili haberler de çıkıyor. Onlar illaki dikkat çekiyor.*”

K2: “*Türkiye’de vergi sisteminde gelişim olabilmesi için gazetelerde, internet sayfalarında, özellikle üniversitelerde vergi haftası bizim için önemli. Sesimizi daha çok duyurabildiğimiz bir platform burası. Vergi haftasında okullara gidiyoruz, üniversitelere gidiyoruz, stantlar kuruyor,*

burada vergiyi toplumun tabanına yaymanın önemli olduğunu düşünüyorum.”

K3: *“Burada vergi haftasından önce ... maliye bölümünün öğrenci topluluğuyla tanıştım. ... Maliye Bakanlığı olarak, deprem ya da pandemi gibi olağanüstü bir durum olmazsa, ... vergi haftası etkinliklerine onlar da [maliye topluluğu öğrencileri] gelebileceklerini, katılabileceklerini söylediler. Eğer öğrenci arkadaşlarımızla bire bir temas kurabilirsek ... son derece faydalı olur. Vergi haftası etkinlikleri çerçevesinde ben meslek hayatım boyunca ... genel olarak lisedeki arkadaşlarımıza, ağırlıklı olarak ticaret lisesindeki öğrencilerimize, vergi konusunda bilgi aktarımda bulundum. Yine bizim vergi dairelerinde çalışan ya da vergi dairelerinde çalışmasa bile genel olarak Maliye birimlerinde çalışan arkadaşlarımız, vergi haftası etkinlikleri çerçevesinde; seminer olabilir, yüz yüze sohbet olabilir, söyleşi olabilir, öğrenci arkadaşlarımızla etkileşim halinde olabilirlerse son derece faydalı olacağı kanaatindeyim.”*

K4: *“Tabi ki her türlü hafta ve etkinlik farkındalık yaratır. Ama ben şu anki vergi haftasının çok faydalı olduğunu düşünmüyorum. Çünkü dar kapsamda ve bunu tanıtım için yeterince finansman ayrılmıyor. Yine de hiç yoktan iyidir diyebiliriz. Bir de şöyle bir şey var ... bu daha çok Maliye teşkilatı içinde dönen bir şey zaten. Tabi ki okullarda, ilkokul seviyesinde falan tanıtım vs. oluyor ama ulusal düzeyde hiç vergi haftası falan belki siz de duymadınız. Şu an bunun yeterli olmadığını düşünüyorum. Basında çok iyi işlenmesi lazım, Maliye teşkilatı içinde zaten oluyor. Biz bu işin içindeyiz, bunun çok fayda vereceğini zannetmiyorum.”*

K5: *“Faydalı olduğunu düşünüyorum. Ama bunun sadece vergi haftasıyla sınırlandırılmaması gerekiyor. Tüm yıla yayılacak programlarla desteklenmesi gerekiyor.”*

K6: *“Bizde vergi haftası çok sistemli geçiyor. Üniversite öğrencilerinin bunu çok bileceğini düşünmüyorum da bazen, biz çalışan olarak bile algılamakta çok güçlük çekiyoruz. Vergi haftasında bizim yaptığımız çok standart şeyler var. Okullara gidilip kalem silgi dağıtılıyor, öğrencilere küçük paralar veriliyor.”*

K7: *“Vergi haftası, okuryazarlığın artırılmasında etkili bir araç olabilecek potansiyelde. Fakat üniversitelerde vergi haftası yalnızca iktisadi ve idari bilimler fakültelerinde ve hatta daha da özele baktığımızda ağırlıklı olarak maliye bölümlerince etkin bir şekilde kutlanmakta. Burada önemli bir sorun da şu ki zaten dört yıl boyunca birçok derste vergiyi tüm yönleriyle öğrenme imkânı bulan maliye öğrencilerine vergi haftasını kutlamanın okuryazarlık açısından pek katkı sağlayacağını söyleyemem. Asıl olan diğer program ve hatta diğer fakültelerdeki öğrencilerin de katılım sağlayabileceği geniş kapsamlı etkinlikler organize edebilmektir. Yani ilgi duyan tüm üniversite öğrencilerine vergi haftası maksadıyla bir fırsat sunmak ve onların da katılımını sağlayabilmek önemli.”*

K8: *“Vergi haftası özellikle vergi bilincinin geliştirilmesinde önemli rol oynuyor. Yani vergi ödemesi gerektiğinin farkında olması, vergiye yönelik görev ve sorumluluklarını bilmesi konusunda faydalıdır. Tabi sadece vergi ödeme sorumluluğu değil, ödenen vergiler ile sunulan hizmet arasındaki bağlantıyı kurabilme, harcamaları denetleyebilme de vergi bilinciyle ilgilidir. Vergi okuryazarlığı da vergi konularında bilgi sahibi olma düzeyini gösterdiğinden, vergi haftasında vergi ödeme bilincinin kazandırılmasının yanında biraz önce belirttiğim hususlara da odaklanılması okuryazarlık düzeyinin artırılmasında faydalı olabilir.”*

K9: *“Vergi ile ilgili bilincin üniversite öncesi eğitim öğretim dönemlerinde halledilmesi gerektiğini düşünüyorum. Sorunun çözümünde vergi haftasının etkin bir rolü olduğunu sanmıyorum. Vergi haftasında yapılan faaliyetlerin daha geniş kapsamlı olarak yıl içine yayılması gerektiği kanaatindeyim.”*

K10: *“Bu tip hafta ve etkinlikler yerel olarak düzenleniyor olsa da; kapsamı genişletilerek sosyal boyutlarıyla ve üniversitelerle ortak etkinlikler düzenlenmelidir.”*

Katılımcıların vergi haftasının üniversite öğrencilerinin vergi okuryazarlık düzeyleri üzerindeki etkisi konusundaki görüşleri incelendiğinde birbirinden farklı açılardan değerlendirme yaptıkları

görülmektedir. K1, K2, K3, K5, K7 ve K8 bu haftanın farkındalık yaratmada etkili olabileceği ancak mevcut uygulamaların yeterince etkili olmadığına dair görüş bildirmişlerdir. K4, K6 ve K9 ise vergi haftasının daha geniş kapsamlı ve yıl boyunca devam eden programlarla desteklenmesi gerektiğini vurgulamışlardır. Ayrıca K7 bu haftanın sadece maliye bölümleri ile sınırlı kalmaması, diğer fakültelerde de geniş çaplı etkinliklerin düzenlenmesi gerektiğini belirtmiştir. Bununla birlikte K3 özellikle öğrenci toplulukları ile daha fazla etkileşim kurmanın önemine vurgu yapmıştır. Genel olarak değerlendirildiğinde bu sonuçlar, vergi haftasının mevcut haliyle üniversite öğrencilerinin vergi okuryazarlığını artırmada sınırlı bir etkiye sahip olduğuna ancak kapsamının genişletilmesi ve yıl boyunca devam eden etkinliklerle desteklenmesi halinde bu potansiyelin daha etkin bir şekilde kullanılabilmesine işaret etmektedir.

Varcan (1991) vergi haftasını vatandaşların vergi bilinçlerini sağlamaya yönelik yoğun çabalar olarak ifade etmektedir. Öksüz (2022) vergi idaresinin bu çabalarının etkili olup olmadığını ölçmeyi amaçladığı çalışmasında, vergi haftası etkinlikleri kapsamında öğrencilere verilen vergi eğitimlerinin katkılarının sınırlı olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Bu çalışmada elde edilen bulgularla Öksüz'ün (2022) bulguları örtüşmektedir. Bu doğrultuda bulgular vergi haftasının üniversite öğrencileri üzerindeki etkisinin artırılması için mevcut uygulamaların yeniden gözden geçirilmesi ve daha kapsamlı stratejilerin geliştirilmesi gerektiğini ortaya koymaktadır.

4.5. Üniversite Öğrencilerinin Vergi Okuryazarlık Düzeyinin Geliştirilmesinde Sosyal Medya ve İnternetin Rolü

Sosyal medya ve internet, günümüz toplumunda bilginin hızla yayılmasını ve geniş kitlelere ulaşmasını sağlayan kritik araçlardır. Bu platformlar, vergi bilincinin artırılması ve vergi okuryazarlığının geliştirilmesi açısından da özellikle genç nüfus üzerinde önemli bir etkiye sahiptir. Nitekim Çelikkaya (2020) vergi ahlakı ve bilincinin geliştirilmesi için mükellef eğitimi programlarının büyük önem taşıdığını ve bu programların sürdürülmesinin gerekliliğini vurgulamaktadır. Sağbaş ve Kaya (2020) toplumun vergi bilincinin geliştirilmesinde sosyal medyanın geleneksel medyaya kıyasla çok daha etkili olduğunu tespit etmişlerdir. Katılımcılara yöneltilen “Üniversite öğrencilerinin vergi okuryazarlığı düzeyinin iyileştirilebilmesinde sosyal medya ve internetin rolü nedir?” sorusuna verilen yanıtlar aşağıda sunulmuştur.

K1: “*Sosyal medya ve internetin rolü çok büyük bence. Örnek verecek olursak, bir uygulamayı Gelir İdaresi Başkanlığı etkin kullanıyor. Vergi ödemesiyle ilgili broşürler paylaşıyor, kısa kısa resimli nasıl yapılacağını gösteren şeyler paylaşıyor. Dijital vergi dairesi var, orada bütün işlemler yapılıyor. Şu an ilkökul çocukları Youtube hesaplarına bakıyor. Bizim Gelir İdaresi Başkanlığı'mızın Youtube'da çok yaygın videoları yok. Profesyonel bir destek alınması lazım. Olanlar da sıkıcı anlatıyor, karmaşık olduğu için. Biz bile şu an gitsek, çocuklara anlatamayız. O yüzden çizgi filmle, sosyal medyada çocukların dikkatini çekecek eğitici videolarla olursa daha yaygın olur.*”

K2: “*Bir de şöyle bir şey var şimdi, yazılı medya takip etmiyor insanlar. Görsel medyayı takip ediyor yoğun bir şekilde. Bizim dönemimizde insanlar gazete okurlardı. Biz gazete okuyan bir kuşakla büyüdük. Elimizde gazetemiz vardı. O gazetede ekonomi bölümündeki makaleleri de okuyabiliyorduk. Şimdi bunda da bir zayıflama var. Bunun önüne geçmek gerekiyor. Nasıl önüne geçeceksiniz? Çok basit. Ben hatırlıyorum reklamlarda; önce alışveriş, sonra fiş vardı. Vergiyi anlatan çok vurucu bir cümledir bu. Seksenlerdeki, doksanlardaki kuşak bu bilinçle büyüdüğü için verginin ne kadar kıymetli bir şey olduğunu [biliyor]. Sonuçta kamu kaynağı. Bu bilincin gelişmesi için bir görselin insan zihin haritasına yerleştirilmesi gerekiyor.*”

K3: “*Sosyal medyada ve internette çok yoğun bir bilgi kirliliği de var. Söz gelimi, ben de sosyal medya ve interneti kullanıyorum. Ama bir şeyi aradığım zaman, ..., orada o kadar çok şey çıkıyor ki. Ne derece yanlış ne derece doğru bilmiyorum. Dediğim gibi neye, ne şekilde, nasıl güveneceğimi bilmiyorum sosyal medya ve internet ortamında. Bunu bir kenara koyarsak kesinlikle son derece*

faydalı olabileceğini düşünüyorum. Doğru bilgiye, doğru yerden ulaşmak konusunda son derece etkili olabilir.”

K4: *“Kesinlikle sosyal medya ve internet olmaksızın günümüzde hiçbir konu tam anlamıyla başarıya ulaşamaz. İnternetin ve televizyonun zararlarını anlatmak için biz yine internet ve televizyonu kullanıyoruz. Böyle enteresan bir paradoks var. Dolayısıyla, bu işin dışına çıkmıyoruz. İnterneti ve sosyal medyayı kullanmamız lazım. Şu an sanki vergiyle ilgili işi olmayanların, işgal olmayanların, başvurup bilgi alabilecekleri çok büyük bir platform yok gibi olduğunu düşünüyorum. Birkaç tane internet sitesi var. Meslek icabı biz de bakıyoruz. Güncel bilgileri takip ediyoruz. Evet, sosyal medya çok önemli. Şimdi verginin de yüzü soğuktur. ... Burada vergiyle ilgili mevzuat var, gelin bunu okuyun falan demek zor bir konu. Ama mutlaka profesyonel bir şekilde hem sosyal medya hem internet ve başka kanallarda bunun gündeme getirilmesi ve sürekli işlenmesi lazım. Neden bu kadar önemli, neden-sonuç ilişkisi kurularak anlatılması lazım.”*

K5: *“Türkiye’de vergiyle ilgili yeni teknolojiler gelişti. Artık bütün beyannameler internet ortamında veriliyor. Biraz eğitim alan birisi kendisi beyanname verebiliyor (kira geliri beyanı gibi). Teknoloji sayesinde. Üniversite öğrencileri de bunları takip ederek kullanabilirler. Gerekli açıklamalar, kılavuzlar vs. web sitesinde yer alıyor. Bunları takip ederek kendilerini geliştirebilirler.”*

K6: *“Bugün öğrencilerin %99’una yakını sosyal medya kullanıcısı. Yani bizim gibi televizyondan izlemiyorlar, gazete almıyorlar. Daha çok Tiktok, Facebook, Instagram, Twitter gibi sosyal medya uygulamalarında sürekli yazıyor, haberleşiyorlar. Bu çocukların anlayacağı dilde, sosyal medyada, verginin anlatılması gerekiyor. Sadece verginin anlatılması da değil, nasıl toplanması gerektiği, toplandığında nasıl harcanması gerektiğini, haksız yere harcandığında da nasıl hesap sorması gerektiğini ... öğrenebilir. Sosyal medyada bununla ilgili videolar, reklamlar, içerikler, algılar, renkler oluşturulsa yeni nesle çok faydası var diye düşünüyorum.”*

K7: *“Aktif internet ve sosyal medya kullanımıyla birlikte bilgiye erişim daha hızlı ve kolay hale geldi. Örneğin Hazine ve Maliye Bakanlığı, Gelir İdaresi Başkanlığı gibi kurumların web sitelerinde vergiye ilişkin birçok temel ve güncel bilgi bulunmakta. Merak eden, araştıran herkesin ulaşabileceği platformlar bunlar. Ayrıca sosyal medyanın da gücünü dikkate almak gerekir. Özellikle Twitter gibi sosyal medya araçlarında vergiye dair önemli paylaşımlar yapan güvenilir hesaplar mevcut. Bazı akademisyenler bloglarında yazdıkları önemli konuları burada takipçileriyle buluşturuyor. Mevzuattaki değişikliklere açıklık getiriyor ya da vergiyle ilgili yeni bir gelişmeyi açıklayıcı biçimde ele alıyorlar. Bu tür hesapların vergi okuryazarlığına katkı sağlayabileceğini düşünüyorum.”*

K8: *“Günümüzde internet ve daha özelinde sosyal medya etkin kullanıldığında pek çok konuda olduğu gibi vergiye yönelik hususlarda da insanları hızlı bir şekilde bilgilendirmede önemli bir araç. Bu konuda Hazine ve Maliye Bakanlığı’nın sosyal medya platformları aktif bir şekilde de kullanılıyor.”*

K9: *“En önemli rolün bu olduğunu düşünüyorum. Gençlere ulaşılabilen en önemli mecra dijital ortamlar. Toplumdaki değişime paralel olarak yaş, eğitim gibi faktörlere göre araçlar seçilmeli ve buna uygun şekilde bilgilendirmeler yapılmalıdır.”*

K10: *“Sosyal medya kapsamında vergi tek başına gündem oluşturmasa da mevzuat değişiklikleri konusunda etkin ve yaygın bilgilendirmeye sebebiyet sağlaması konusunda etkili ve faydalıdır.”*

Katılımcıların sosyal medya ve internetin üniversite öğrencilerinin vergi okuryazarlığı üzerindeki rolü hakkındaki görüşleri incelendiğinde, katılımcıların çoğunun sosyal medya ve internetin vergi okuryazarlığı üzerinde büyük bir etkisi olduğunu belirttiği görülmektedir. K1, K2, K4, K6, K7, K8, K9 ve K10 dijital platformların vergi ile ilgili bilgilendirme ve farkındalık yaratmada önemli bir rol oynadığını ifade etmişlerdir. Özellikle K1, K6 ve K7 bu platformların gençlere ulaşmada ve bilgiyi yaymada kritik öneme sahip olduğunu vurgulamışlardır. K6 sosyal medyanın gençler arasında çok

yaygın olduğunu ve vergi bilincinin bu platformlar aracılığıyla gençlere daha etkili bir şekilde aktarılabilceğini belirtmiştir. Ayrıca K9 gençlere ulaşmada en önemli mecranın dijital ortamlar olduğunu vurgulamıştır. K1 ve K4 mevcut sosyal medya içeriklerinin gençler için daha çekici ve anlaşılır hale getirilmesi gerektiğini belirtmiştir. Bu bağlamda, profesyonel ve eğitici içeriklerin geliştirilmesi, özellikle çizgi filmler veya eğitici videolar gibi gençlerin ilgisini çekebilecek materyallerin oluşturulması önerilmiştir. Bununla birlikte, K5 ve K7 teknolojik gelişmelerin vergi süreçlerinde önemli bir rol oynadığını ve dijital araçların vergi beyannameleri gibi işlemleri kolaylaştırdığını belirtmiştir. Bu araçların, üniversite öğrencileri tarafından da vergi okuryazarlığını geliştirmek için kullanılabilceği ifade edilmiştir. Ancak K3 ve K4 sosyal medya ve internetin vergi okuryazarlığı açısından önemli olmasına rağmen, bu platformlarda bilgi kirliliği ve güvenilirlik sorunlarının bulunduğu da dikkat çekmişlerdir. Bu nedenle doğru bilgiye ulaşmanın ve güvenilir kaynakların kullanılmasının önemini vurgulamışlardır. Genel olarak değerlendirildiğinde elde edilen bu sonuçlar, sosyal medya ve internetin üniversite öğrencilerinin vergi okuryazarlığını artırmada kritik bir rol oynadığını ve bu platformların doğru ve stratejik bir şekilde kullanılması gerektiğini göstermektedir.

Çakır (2010), vergi idaresinin çocuklara vergi bilincini kazandırmak amacıyla geliştirdiği ve güncel adresi “vergibilinci.gib.gov.tr” olan web sitesini inceleyerek çocukların büyük çoğunluğunun bu siteyi olumlu değerlendirdiğini tespit etmiştir. Buna karşın Geyik ve Altınakar Mercan (2019) bu projenin öğreticilik seviyesinin, Avrupa Birliği tarafından geliştirilen ve Avrupalı gençlerin vergi bilincini artırmayı amaçlayan TAXLANDIA uygulamasına kıyasla oldukça yetersiz kaldığını ortaya koymuştur. Ancak Gelir İdaresi Başkanlığı tarafından önemli güncellemeler ve yenilikler yapılmış olması dolayısıyla bu değerlendirmelerin yeni web sitesi nazarında gözden geçirilmesi gerekmektedir. Sağbaş ve Kaya (2020) ise sosyal medya platformlarından topladıkları verilerle gerçekleştirdikleri çalışmalarında, vergi bilincinin artırılmasında sosyal medyanın geleneksel medyaya kıyasla daha etkili olduğunu vurgulamış ve vergi idaresinin sosyal medyayı aktif bir şekilde kullandığını belirtmişlerdir.

Katılımcıların görüşleri ile literatürdeki ampirik çalışmalara bakıldığında genel olarak uyum gösterdikleri söylenebilir. Hem bu çalışmada elde edilen bulgular hem de literatür, sosyal medya ve internetin vergi okuryazarlığı üzerindeki önemli etkisini ortaya koymaktadır. Ancak bu platformların daha etkin kullanılabilmesi için içeriklerin gençlerin ilgisini çekecek şekilde tasarlanması ve güvenilir bilgi kaynaklarının öne çıkarılması gerekmektedir. Bu bağlamda, sosyal medyanın stratejik ve bilinçli bir şekilde kullanılması, üniversite öğrencilerinin vergi okuryazarlığını artırmada önemli bir adım olarak görülmektedir.

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Bireylerin yazılı bilgileri anlama ve kullanma yeteneği olan okuryazarlık, toplumsal hayata aktif katılımı sağlamak ve bilgi potansiyellerini geliştirmek için kritik bir rol oynamaktadır. Vergi okuryazarlığı ise bireylerin vergi sistemine dair bilgi, beceri ve anlayış düzeylerini kapsayan çok boyutlu bir olgudur. Vergi okuryazarlığı, bireylerin vergiyle ilgili metinleri okuma ve anlamlandırma becerilerini içerirken, yalnızca bilgi edinmekle kalmayıp bu bilgiyi kullanarak bireysel vergi sorumluluklarını yerine getirme yetkinliğini de kapsamaktadır. Literatürdeki çeşitli tanımlara göre vergi okuryazarlığı, bireylerin vergi sistemini anlama, vergi beyanlarını doldurma ve vergi yükümlülüklerini yerine getirme yeteneklerini geliştirmeye yardımcı olarak; ekonomik ve toplumsal yaşamda daha etkin bir şekilde yer alabilmeleri için önemli olan bir beceridir.

Bu araştırma, üniversite öğrencilerinin vergi okuryazarlık düzeylerini artırmak amacıyla vergi uzmanlarının önerilerini derlemeyi hedeflemiştir. Çalışmada nitel araştırma yöntemi olarak mülakat tekniği kullanılmış ve vergi okuryazarlığı alanında uzman 10 katılımcıdan veri toplanmıştır. Katılımcılar Çanakkale ilinde görev yapan maliye bölümü öğretim üyeleri, vergi dairesi müdürleri, mal müdürleri ve serbest muhasebeci mali müşavirler odası yetkililerinden oluşmaktadır. Katılımcılar bu alandaki deneyim ve uzmanlıklarına göre seçilmiş, mülakatlar gönüllülük esasına dayalı olarak gerçekleştirilmiştir. Toplanan veriler, özetleyici içerik analizi yöntemiyle incelenmiş

ve bulgular değerlendirilmiştir. Araştırmanın etik kurallara uygun olarak yürütülmesi amacıyla Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Etik Kurulu'ndan izin alınmıştır. Nitel araştırmalarda örneklem büyüklüğünün doyum noktasına ulaşıldığında yeterli olacağı kabul edilerek, örneklem sayısı 10 olarak belirlenmiştir. Bu çalışma, vergi okuryazarlığı kavramını vergi uzmanlarının bakış açısıyla inceleyerek literatüre özgün katkı sunmaktadır. Vergi uzmanlarının deneyim ve bilgi birikimlerinden faydalanarak vergi okuryazarlığının nasıl geliştirilebileceği, uygulama alanları ve bireylerin vergi sistemine dair anlayışlarının derinleştirilmesi konularında yeni bir bakış açısı ortaya koyulmuştur. Böylece vergi okuryazarlığına dair daha kapsamlı stratejilerin geliştirilmesine katkı sağlanmaktadır.

Üniversite öğrencilerinin vergi okuryazarlığı düzeylerine ilişkin bulgular, katılımcıların çoğunun bu düzeyin düşük olduğunu düşündüğünü ortaya koymuştur. Katılımcılar vergi sisteminin karmaşıklığı ve öğrencilerin bu konudaki ilgisizliğinin bu durumu olumsuz etkilediğini vurgulamışlardır. Bazı katılımcılar, vergi okuryazarlığı dersinin üniversite müfredatına seçmeli olarak eklenmesinin faydalı olacağını belirtmişlerdir ancak dersin sunum şekli ve içeriği konusunda farklı görüşler mevcuttur. Ayrıca vergi haftasının farkındalık yaratmada sınırlı bir etkiye sahip olduğu ancak kapsamının genişletilmesi durumunda daha etkili olabileceği belirtilmiştir. Son olarak, sosyal medya ve internetin, vergi okuryazarlığını artırmada önemli bir rol oynadığı ancak bu platformlarda bilgi kirliliği ve güvenilirlik sorunlarına dikkat edilmesi gerektiği vurgulanmıştır.

Ulaşılan bulgulara dayanarak üniversite öğrencilerinin vergi okuryazarlığını geliştirmek için bazı öneriler geliştirilmiştir. İlk olarak araştırma sonuçlarına göre vergi okuryazarlığı dersinin üniversite müfredatına seçmeli veya zorunlu ders olarak eklenmesi gerektiği görülmektedir. Vergi okuryazarlığı dersleri, özellikle birçok vergi dersinin yer aldığı maliye, iktisat, işletme vb. dışındaki bölümler için faydalı olacaktır. Bu derslerin içeriği, öğrencilere vergilendirme sürecini basit ve anlaşılır bir şekilde öğretecek şekilde tasarlanmalıdır. Derslerde vergi sisteminin temel prensipleri, vergi ödeme yükümlülüğü ve vergiye dair haklar gibi konulara yer verilmelidir. İkinci olarak, katılımcıların çoğunluğu vergi sisteminin karmaşıklığının vergi okuryazarlığını olumsuz etkilediği şeklinde görüş bildirmiştir. Bu nedenle vergi mevzuatının sadeleştirilmesi ve anlaşılabilir hale getirilmesi önemlidir. Bu kapsamda vergi idaresinin vergi reformu yapması gereği açıktır. Ayrıca özellikle üniversite öğrencilerine yönelik olarak hazırlanacak eğitim materyallerinde, karmaşık mevzuatın anlaşılmasını kolaylaştıracak basit örnekler ve görseller kullanılmalı, bunlar öğrenciler için kolay erişilebilir hale getirilmelidir. Üçüncü olarak, vergi haftası etkinliklerinin üniversitelerde yaygınlaştırılması ve etkinliklerin yıl boyunca devam etmesi önerilmektedir. Vergi bilincini artırmak amacıyla düzenlenen bu etkinlikler, sadece maliye bölümleri ile sınırlı kalmamalı, tüm fakültelerde çeşitli atölye çalışmaları, seminerler ve paneller gibi faaliyetlerle desteklenmelidir. Ayrıca öğrenci toplulukları ile iş birliği yaparak vergi konusundaki farkındalığı artıracak projeler ve etkinlikler düzenlenebilir. Dördüncü olarak, sosyal medya ve internetin üniversite öğrencilerinin vergi okuryazarlığını artırmada kritik bir rol oynadığı vurgulanmaktadır. Bu doğrultuda, vergi konusunda bilgilendirici ve eğitici içeriklerin sosyal medya platformlarında yaygın olarak paylaşılması gerekmektedir. Bu içerikler, gençlerin ilgisini çekecek şekilde görsel ve video formatında hazırlanmalıdır. Ayrıca dijital platformlarda vergi bilincini artırmaya yönelik interaktif uygulamalar, online kurslar ve oyunlaştırma yöntemleri kullanılabilir. Son olarak ise vergi bilincinin ailede başlaması gerektiği ve küçük yaşlardan itibaren bu bilincin aşılması önem arz etmektedir. Bu nedenle vergi eğitiminin sadece üniversitelerde değil, ilköğretim ve lise düzeyinde de verilmesi önerilmektedir. Vergi konusundaki farkındalığı artırmak için eğitim sisteminin tüm kademelerinde vergi bilinci kazandırıcı aktiviteler düzenlenmelidir. Bu öneriler üniversite öğrencilerinin vergi okuryazarlığı düzeyini artırmaya yönelik stratejik adımlar atılmasını sağlamayı amaçlamaktadır. Eğitim ve farkındalık çalışmalarıyla desteklenen bu geliştirmeler, uzun vadede toplum genelinde vergi bilincinin artmasına da katkıda bulunacaktır.

Sonuç olarak, vergi okuryazarlığının geliştirilmesi, sadece bireysel düzeyde vergi bilincinin artırılmasına değil, toplumsal düzeyde vergiye gönüllü uyumun sağlanmasına da katkı sunacaktır. Bu bağlamda hem eğitim sisteminde hem de kamu politikalarında vergi okuryazarlığına gereken

önemin verilmesi büyük bir gerekliliktir.

Hakem Değerlendirmesi: Dış Bağımsız

Çıkar Çatışması: Yazar(lar) çıkar çatışması bildirmemiştir.

Finansal Destek: Bu çalışma, Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu (TÜBİTAK) tarafından 2209-A Programı kapsamında desteklenmiştir. Projeye verdiği destekten ötürü TÜBİTAK'a teşekkürlerimizi sunarız.

Etik Onay: Bu çalışma için etik onay, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Etik Kurulu'ndan 06.10.2023 tarih ve E-84026528-050.01.04-2300243261 sayılı olarak alınmıştır.

Yazar(lar) Katkısı: Mehmet ÖKSÜZ (%70), İbrahim Ali Cem DOĞAN (%30)

Peer-review: Externally peer-reviewed.

Conflict of Interest: The author(s) declares that there is no conflict of interest.

Funding: This study was supported by Scientific and Technological Research Council of Turkey (TUBITAK) under the 2209-A Program. The authors thank to TUBITAK for their supports.

Ethical Approval: The approval of the Çanakkale Onsekiz Mart University Graduate Education Institute Ethical Committee no E-84026528-050.01.04-2300243261 dated 06.10.2023 was obtained for this study.

Author(s) Contributions: Mehmet ÖKSÜZ (%70), İbrahim Ali Cem DOĞAN (%30)

KAYNAKÇA

Aydın, N. (2023). *Nitel araştırma yöntemleri*. Gaziantep: Özgür Yayınları. doi: 10.58830/ozgur.pub377

Aydoğdu Bozdağ, C. ve Rakıcı, C. (2023). Vergi dairesi personelinin ve mükelleflerin vergi karmaşıklığı algısı: Trabzon örneği. *Uluslararası İktisadi ve İdari İncelemeler Dergisi*, 38, 181-197. doi: 10.18092/ulikidince.1209095

Bakar Türegün, F., Gerçek, A., Çetin Gerger, G., Benk, S., Küçüksüleymanoğlu, E.R., Serbes, H. ve Ateş, M.S. (2021). "Measuring and analyzing of tax literacy in Turkey: An empirical research on university students". *35th International Public Finance Conference/TR*, 14-17 October 2021, Antalya, 74-79.

Bakar Türegün, F., Gerçek, A., Küçüksüleymanoğlu, E.R. ve Serbes, H. (2022). "Türkiye'de vergi okuryazarlığı skorunun ölçümü ve demografik değişkenlerle ilişkisinin tespiti". *International Euroasia Congress on Scientific Researches and Recent Trends 9*, 18-20 Şubat 2022, Antalya, 226-236.

Bakırtaş, D. ve Atılgan Yaşa, A. (2020). Vergi okuryazarlık düzeyinin belirlenmesine yönelik bir araştırma: Salihli belediyesi örneği. *Ömer Halisdemir Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 13(4), 741-757. doi: 10.25287/ohuiibf.719874

Baltacı, A. (2018). Nitel araştırmalarda örnekleme yöntemleri ve örnek hacmi sorunsalı üzerine kavramsal bir inceleme. *Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7(1), 231-274.

Baltacı, A. (2019). Nitel araştırma süreci: Nitel bir araştırma nasıl yapılır?. *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5(2), 368-388. doi: 10.31592/aeusbed.598299

Bornman, M. and Wassermann, M.M. (2018), "Tax literacy in the digital economy", *13th International Tax Administration Conference*, Sydney, Australia, 5-6 April 2018. <https://core.ac.uk/download/pdf/185315465.pdf>

- Bozdoğan, D. ve Kurt, S. (2019). Vergi kanunlarının genel yapısının değerlendirilmesi: Tokat ili özelinde bir uygulama. *Maliye Araştırmaları Dergisi*, 5(1), 39-63.
- Bhushan, P. and Medury, Y. (2013). Determining tax literacy of salaried individuals - An empirical analysis. *IOSR Journal of Business and Management*, 10(6), 76-80.
- Cvrlje, D. (2015). Tax literacy as an instrument of combating and overcoming tax system complexity, low tax morale and tax non-compliance. *The MacrotHEME Review*, 4(3), 156-167.
- Çakır, H. (2010). Çocuklarda vergi bilinci oluşturmaya yönelik internet sayfası tasarımı. *Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1, 18-34.
- Çelikkaya, A. (2020). Gelişmekte olan ülkelerde vergi ahlakı: OECD raporu çerçevesinde bir değerlendirme. *Sayıştay Dergisi*, 116, 65-89.
- Doğan, B.S. (2020). Karmaşık vergi sistemi ve maliyetleri. *Necmettin Erbakan Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, 2(2), 129-139. doi: 10.51124/jneusb.2020.5
- Gerçek, A. ve Çetin Gerger, G., Benk, S. ve Ateş, M.S. (2022). “Türkiye’de mükelleflerin vergi okuryazarlığını belirleyen faktörlerin analizi”. *International Euroasia Congress on Scientific Researches and Recent Trends 9*, 18-20 Şubat 2022, Antalya, 216-225.
- Geyik, O. ve Altunakar Mercan, S.Ş. (2019). “Oyun yöntemiyle vergi bilincinin oluşturulması: Taxlandia oyun uygulamasının incelenmesi”. *III. Uluslararası Ekonomi, Siyaset ve Yönetim Sempozyumu*, 10-12 Ekim 2019, Dicle Üniversitesi, Diyarbakır, 850-860.
- Gökmen, E. (2017). İçerik analizi ve yıldız falı analizinin kavram ve unsurlarının incelenmesi: Türk siyasetinde siyasal dil analizi örneği. *Trakya Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi E-Dergi*, 6(1), 172-212.
- Intansari, M.R. and Supramono (2022). The effect of tax literacy on tax compliance: The moderating role of patriotism. *Technium Social Sciences Journal*, 34, 455-464. doi: 10.47577/tssj.v34i1.7097
- Kamaluddin, A. and Madi, N. (2005). Tax literacy and tax awareness of salaried individuals in Sabah and Sarawak. *Journal of Financial Reporting and Accounting*, 3(1), 71-89. doi: 10.1108/19852510580000338
- Kurudayıoğlu, M. ve Tüzel, S. (2010). 21. Yüzyıl okuryazarlık türleri, değişen metin algısı ve Türkçe eğitimi. *Türklük Bilimi Araştırmaları*, 28, 283-298.
- Latiff, A.R.A., Noordin, B.A.A., Omar, M.R.C. and Harjito, D.A. (2005). Tax literacy rate among taxpayers: Evidence from Malaysia. *Jurnal Akuntansi dan Auditing Indonesia*, 9(1), 1-11.
- Madi N., Kamaluddin, A., Janggu, T., Ibrahim, M.B.A., Samah, A.B.A. and Jusoff, K. (2010). Tax literacy among employees: Sabah and Sarawak’s perspective. *International Journal of Economics and Finance*, 2(1), 218-223. doi: 10.5539/ijef.v2n1p218
- Öksüz, M. (2022). Vergi bilincinin artırılmasında vergi haftasının rolü: Deneysel bir araştırma. R. Dayıoğlu Erul (Ed.), *Psikolojik ve Sosyolojik Yönleriyle Vergilendirme* içinde, (s. 563-595), Ankara: Gazi Kitabevi.
- Pham, A., Genest-Grégoire, A., Godbout, L. and Guay, J.H. (2020). Tax literacy: A Canadian perspective. *Canadian Tax Journal*, 68(4), 987-1007. doi: 10.32721/ctj.2020.68.4.pham
- Sağbaş, İ. ve Kaya, O.K.A. (2020). Sosyal medyada vergi algısı. *Maliye Araştırmaları Dergisi*, 6(1), 20-34.
- Sandalcı, U. (2020). Vergi derslerinin vergi okuryazarlığı üzerindeki etkisini belirlemeye yönelik ikili lojistik regresyon analizi. *Vergi Raporu*, 255, 125-142.

- Sandalcı, İ. (2022). Vergi okuryazarlığını etkileyen faktörlerin yapısal eşitlik modeli ile analizi. *Mali Çözüm Dergisi*, 32(174), 165-188.
- Tantriangela, J. and Setyowati, M.S. (2023). Sharpening the concept of tax literacy as an effort to improve tax compliance. *Jurnal Akuntansi dan Bisnis: Jurnal Program Studi Akuntansi*, 9(1), 30-42. doi: 10.31289/jab.v9i1.9109
- Teyyare, E. (2018). Maliye eğitiminin vergi okuryazarlığı düzeyine etkisi: Abant İzzet Baysal Üniversitesi örneği. *Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 16(4), 315-333. doi: 10.11611/yead.463248
- Üyümez, M.E. (2016). Vergi mevzuatının karmaşıklığı ve uzlaşma yöntemi bağlamında vergi uyumunun değerlendirilmesi. *Ekonomi Bilimleri Dergisi*, 8(1), 75-92.
- Varcan, N. (1991). Kalkınma ve vergi haftası. *Eskişehir Anadolu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 9(1-2), 305-310.
- Yardımcıoğlu, M., Akpınar, Y. ve Günay, Y. (2014). Vergi okuryazarlığı ve vergisel farkındalık: Kahramanmaraş araştırması. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İİBF Dergisi*, 4(2), 95-122.
- Yelman, E. (2021). Vergi karmaşıklığı bağlamında Türkiye’de harcama vergilerinin okunabilirlik analizi. *Birey ve Toplum Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(2), 145-165. doi: 10.20493/birtop.1011311
- Zeren, G. (2019). Türkiye’de ve bazı ülkelerde vergi karmaşıklığının karşılaştırmalı incelenmesi. *International Journal of Public Finance*, 4(2), 145-165. doi: 10.30927/ijpf.600713

